

DIPLOMADOLGOZAT

Varga Fanni

Emberi erőforrás tanácsadó MA

Budapest

2023

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Emberi erőforrás tanácsadó Szak

**ROMA TANULÓK INTEGRÁCIÓJA A DR. SOMOGYI
IMRE BAPTISTA SZAKKÉPZŐ ISKOLA, TECHNIKUM,
ÁLTALÁNOS ISKOLA, SZAKISKOLA ÉS
GIMNÁZIUMBAN**

Belső konzulens: Dr. Kolta Dóra

Egyetemi docens

Készítette: **Varga Fanni**

MM95D3

Emberi erőforrás tanácsadó MA levelező tagozat

Intézet/Tanszék: VFGI Humántudományi és Szakképzési Tanszék

Budapest, 2023.

Tartalom

1.	Bevezetés	3
2.	Szakirodalmi feldolgozás.....	5
2.1.	A magyarországi oktatási rendszer	5
2.2.	Integrált és szegregált oktatás	10
2.3.	A roma oktatáspolitiká hazánkban	13
2.4.	A roma tanulók és az oktatás viszonya	15
3.	Esettanulmány egy integráló intézményről.....	19
3.1.	Iskola közvetlen környezete	19
3.2.	Intézmény bemutatása	20
3.3.	Intézmény személyi és tárgyi feltételei	23
3.4.	Iskola célrendszere, küldetése	24
3.5.	Iskola nevelési programja	27
3.5.1	Személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok	28
3.5.2	Az egészségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok.....	28
3.5.3	A kiemelt figyelmet igénylő tanulók integrációja.....	29
3.6.	Sikeresen integrált tanuló példája	31
4.	Saját kutatás	33
4.1.	A kutatás körülményeinek, helyszínének bemutatása.....	33
4.2.	Kutatási minta, alanyok bemutatása.....	33
4.3.	Kutatási módszer bemutatása	36
5.	Kutatási eredmények.....	37
6.	Következtetések és javaslatok	44
7.	Összefoglalás	46
8.	Irodalomjegyzék	48
8.1.	Jogszabályok	48
8.2.	Iskolai Dokumentumok	48

8.3. Felhasznált irodalom	49
8.4. Internetes forrás.....	50
9. Melléklet	52
10. Függelék.....	53

*„Úgy várjuk, hogy jön majd egy új világ,
És befogadnak majd az emberek.”*

(Csemer Géza – Szakcsi Lakatos Béla: Cigánykerék)

1. Bevezetés

Dolgozatomban a Dr. Somogyi Imre Baptista Általános Iskola, Szakképző, Technikum, Szakiskola és Gimnázium elvi hátterét és a roma tanulók integrálását mutatom be. Az iskola Szivárvány Baptista Általános Iskola, Gimnázium és Szakképző Iskola néven kezdte a működését. Az iskola épülete egyszerre ad otthont az általános iskolás tanulóknak és a középiskolás diákoknak is. Jelenleg 2. éve dolgozom az iskolában, mint pedagógus, ezért már kisebb rálátásom nyílik az iskolában lévő integrációra.

Témaválasztásom indoka, hogy a roma fiatalok integrációja, a halmozottan hátrányos és hátrányos helyzetben lévő tanulók felzárkóztatása és piacképes szakmához való jutása egyre nagyobb nehézségbe ütközhet. Napjainkban nagy problémát és gondot jelent mind kerületi, mind állami szinten a nem megfelelő roma integráció. Érdekes megfigyelni, mindezt miként képes segíteni egy nem állami iskola, hanem alapítvány által fenntartott, egyházi kapcsolódással rendelkező intézmény.

Az integrációt, mint fogalmat kétféleképpen szeretném használni a dolgozatomban. Egyrészt a társadalmi folyamatokban, jelen esetben az oktatásba való részvételüket értem. Másrészt az integrált oktatás, integrált osztályok azok, ahol a roma tanulókat nem elkülönítetten, hanem a többi tanulóval együtt oktatjuk-neveljük.

Fontosnak tartom megemlíteni, hogy a romák, hátrányos helyzetű tanulókkal szemben nincs ellenérzésem, dolgozatomban tapasztalatokra, szakirodalmi tényekre szeretnék hivatkozni. Sőt, lényegesnek tartom, hogy a jelenleg zajló diszkriminatív megnyilvánulásokkal, kirekesztő viselkedésekkel és intézkedésekkel nem értek egyet. Objektíven igyekszem feldolgozni a megfigyeléseken, tapasztalatokon alapuló tényeket, leírásokat. Jelenleg igen sok fórumon foglalkoznak ezzel a kérdéssel. Számos kutatás, tanulmány, statisztika könyv, webinárium dolgozza fel a témát. Ez megmutatja, hogy mennyire időszerű, aktuális problémáról van szó.

Dolgozatom első felében bemutatom a magyar oktatás jelenét, a jelenlegi helyzetben az integráció, szegregáció meglétét, különbségeit. Szakirodalmi források segítségével megmutatom a romák helyzetét az oktatásban és a szakképzésben való

lemaradottságuk valamint annak a társadalom egészére gyakorolt hatását. Ezek a leírások nem adnak teljes képet a romákról.

Majd kitérnék az intézmény bemutatására, ahol jelentős számú roma fiatal tanul. Mivel pedagógusként részt veszek az oktatásban így tapasztalom a problémákat, hallom, látom a tanár kollégáktól a fiatalok oktatás-nevelés, szakképzése során felmerülő akadályokat.

Dolgozatomban azt vizsgálom, hogy a jelenkori roma tanulók integrálása valóban eredményesebb lehet, iskolai végzettségük növelésében egy alapítványi fenntartású intézményben, mint egy állam által fenntartott iskolában.

Valamint kutatásom során feltételezem, hogy a családi háttér mellett az iskolának és a pedagógusoknak kiemelt szerepe van a belső értékek, képességek fejlesztésében, amely a tanulók megfelelő integrációjával nagy mértékben fejleszthető. Motivációjuk nagyobb mértékben fenntartható integrált oktatás mellett, mint hagyományos vagy szegregált oktatást alkalmazó iskolákban.

Kutatásomhoz az alábbi módszereket alkalmazom:

- A kapcsolódó szakirodalom széles körű tanulmányozása, melyet összevetek saját pedagógiai gyakorlatomban tapasztaltakkal;
- Az Intézmény pedagógusaival folytatott beszélgetéseim, interjúim, illetve az intézményi dokumentumok alapján elemző esettanulmány
- Sikeresen integrált tanuló bemutatása

„Olyan lesz a jövő, mint amilyen
a ma iskolája”.
(Szent-Györgyi Albert)

2. Szakirodalmi feldolgozás

2.1. A magyarországi oktatási rendszer

A mai modern oktatás a XX. században indult. Olyan oktatási rendszer, amely a népesség egészére érvényes, amelyet országos érvénnyel rendelkező törvény szabályoz, amelyet döntően közpénzből finanszíroznak.

Az oktatás minden társadalomnak szükségszerűen kiemelt funkciója, amely legalább egy generációt túl akar élni. De a mi századunkat megelőzően ez a feladat sohasem volt egyetlen olyan társadalmi intézményre bízva, amely speciálisan ennek a funkciónak az ellátására volt hivatva. A család, a kultúra, a vallási hagyományok, a törvények, a bíróság, a föld és a műhelyek mind megannyian szocializáló és oktató közeget jelentettek. A tizenkilencedik század közepén elindult valami, ami mindezt megváltoztatta. Új iskolának nevezett intézmény létrehozása volt. Arról az elképzelésről van szó, hogy a társadalomban az iskola legyen az elsődleges szocializációs eszköz, amely nagyrészt világi, közösségileg irányított és támogatott egyetemes célú intézmény. (Ericson, 1997).

Az oktatást szabályozó alapok:

Magyarország Alaptörvénye (Nemzeti Jogszabálytár) kijelenti a mindenki számára hozzáférhető ingyenes és kötelező alapfokú, valamint középfokú, valamint a képességei alapján mindenki számára hozzáférhető felsőfokú oktatást. Jelen rendszer szerint az oktatás Magyarországon 16 éves korig kötelező, amely magába foglalja az óvodát, általános iskolát, gimnáziumot vagy középiskolát. Lehetőség van szakképzésre is menni 14 éves kortól az alapismeretek elsajátítását követően.

A köznevelés alapjait a 2011.évi CXCV: törvény nemzeti köznevelési törvény fekteti le. A nemzet felemelkedésének zálogaként a magyar oktatásügy nemes hagyományait a jelen kor elvárásaival és a jövő lehetőségeivel ötvözve, a felnövekvő nemzedékek hazafias nevelése és minőségi oktatása érdekében az Alaptörvényben foglalt

művelődéshez való jog, a nemzetiségek anyanyelvi oktatáshoz való jogának megvalósítása, a köznevelés résztvevői kötelességeinek és jogainak meghatározása, továbbá korszerű tudást biztosító köznevelési rendszer irányítása és működtetése céljából az Országgyűlés a következő törvényt alkotja. (Nemzeti Jogszabálytár, Nemzeti Köznevelési törvény)

A köznevelést végző intézmények a törvény hatására centralizálódnak és 2013-tól állami fenntartásba kerülnek az egységes színvonal elérése érdekében. Ennek felügyeletét a KLIK, azaz a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ végzi. Feladatai közé tartozik a közneveléshez kapcsolódó előkészítési, tervezési, operatív irányítási és ellenőrzési szerepek.

A köznevelési törvény kimondja többek között:

- bevezetésre került az egész napos iskola – mint intézménytípus –, mely délután 16 óráig kínál foglalkozásokat és legalább 17 óráig gondoskodik a diákok felügyeletéről.
- a középfokú intézménybe felvételt nem nyert diákok az ún. Híd-programok keretében felzárkóztatásban vehetnek részt a következő felvételi eredményessége érdekében.
- az érettségiig legalább 50 órás közösségi szolgálatot kell teljesíteniük a diákoknak a 2016. január 1. után megkezdett érettségik esetén.
- bevezetésre került a mindennapos testnevelés.
- a nemzeti összetartozás erősítésére a 7. évfolyamtól kezdődően határon túli magyar területekre a központi költségvetés terhére kirándulások szervezhetők.
- a hit vagy erkölcsstan oktatása kötelezővé vált.

Hazánkban az oktatás rendszere:

Alapfokú oktatás

Ma Magyarországon az óvodai nevelést az általános iskolai oktatás követi. A gyerekek egy nyolc évig tartó formális oktatáson vesznek részt. Ezt az időszakot két négyéves részre lehet osztani. Az alapfokú oktatás célja az alap műveltség megszerzése, alapvető ismeretek elsajátítása, készségek kialakítása. A gyerekek általában 6-7 évesen kezdik majd 14 éves korukig végzik el, ezt követően mennek középiskolába, hogy folytassák tanulmányaikat. Az alapfokú oktatásban tanuló roma tanulók esetében a lemorzsolódás, és a magántanulóvá minősítés aránya sokkal magasabb, mint az országos átlag. A roma tanulók az országos átlagnál drasztikusan (egybehangzó források szerint nagyságrenddel) kisebb arányban kerülnek érettségit adó középfokú, és felsőfokú oktatási intézménybe.

Középfokú oktatás

A sikeresen befejezett általános iskolás tanulók elkezdhetik a középiskolai oktatást, olyan intézményekben, ahol középfokú oktatás van. Minden 22-ik életévét be nem töltött fiatal folytathatja a tanulmányait. Aki még nem érte el a 16. életévet, annak a továbbtanulás kötelező, ezt hívjuk tankötelezettségnek. (Nemzeti Jogszabálytár, Köznevelési törvény, 45. §. (3)).

A roma tanulók esetében csak a kétharmada fejezi be általános iskolai tanulmányait 16 éves korára, és 14–15%-a 18 éves korára. Az alapfokú tanulmányokat korábban befejező tanulók 85%-a folytatja tanulmányait középfokon. Tehát a roma tanulók 57%-a szakiskolákban tanul tovább, és 19%-uk iratkozik be érettségit nyújtó iskolába. A 9. és 10. osztályban a roma gyerekek 50%-a lemorzsolódik, ami azt jelenti, hogy csak 32%-uk kezdi el a 11. osztályt. Azt lehet feltételezni, hogy a lemorzsolódás ezen az évfolyamon is folytatódik, tehát azoknak az aránya, akik sikeresen befejezik a középiskolát kb. 24%. Különösen szűkösek a roma lányok lehetőségei, mivel Magyarországon a lányok által legszívesebben választott kereskedelmi, szolgáltatóipari, könnyűipari szakmák többségét csak a 10. évfolyam sikeres befejezése után lehet tanulni. (Báder, 2013)

Ma Magyarországon az általános iskolát végzett fiatal négy féle középfokú oktatás közül választhat, ezek a következők:

- gimnázium
- szakgimnázium
- szakközépiskola
- szakiskola

Az intézményrendszerhez tartoznak még a 6-12. évfolyamos, valamely művészeti ágban a képességeket kibontakoztató és fejlesztő alapfokú művészeti iskolák és a kollégiumok is. (Nemzeti Jogszabálytár, Köznevelési törvény, 7. §. (1), 11-17. §)

A négy oktatási formának más követelményrendszere van bemeneti és kimeneti szinten is.

A gimnázium négy, hat, nyolc évfolyammal az érettségi vizsgára készít fel, mely egyben, továbbtanulás esetén, a felsőoktatási intézményekbe történő felvételi vizsga részét is képezi. A fenti évszámok bővíthetnek, az úgynevezett nyelvi előkészítő évfolyammal, mely egy tanév.

Ez az egyik olyan középfokú oktatási forma, melybe sikeres felvételit követően már az általános iskola negyedik, hatodik tanévének sikeres teljesítése után is át lehet jelentkezni.

Az érettségit, a tanulmányok lezárását követően, minden tanuló országos egységes rendszerben teljesítheti.

A szakgimnázium (a volt szakközépiskola) esetében az általános műveltséget megalapozó oktatás mellett már szakmacsoportos oktatás is megvalósul, mely az Országos Képzési Jegyzék alapján zajlik. A négy évfolyam alatt szakmai elmélet és szakmai gyakorlat is bekerül az oktatás elemei közé. Ezen ismeretről a központi érettségien is számot ad az érettségiző fiatal, és egy un. mellék-szakképesítést is szerez.

A szakközépiskola (a volt szakmunkásképzés), melynek során az Országos Képzési Jegyzékben meghatározott szakképesítések közül egyből, három évfolyam elvégzését követően a szakmai vizsgán szakképesítést szerez a tanuló. Ezt követően saját döntése alapján, további két évfolyam alatt iskolarendszerben felkészülhet az érettségi vizsgára és érettségi vizsgát tehet.

A szakiskola az SNI-s (sajátos nevelési igényű) tanulók számára nyújt lehetőséget 25 éves korig történő nappali rendszerű tanulásra. Ennek során az Országos Képzési

Jegyzékben szereplő un. rész-szakképesítés vagy nyújtott évfolyamú szakképzés elsajátítása történik két, három vagy négy év alatt. Ebben az oktatási formában **speciális** kerettanterv szerint folyik a szakképzés. A szakiskolai oktatás kis létszámú osztályokban történik. Az oktatás eredményességét gyógypedagógus, fejlesztőpedagógus, logopédus, pszichológus, gyógytornász segíti. A megsegítés mikéntjénél az illetékes szakértői bizottság által kiadott szakvélemény az irányadó.

A tényleges szakképzést megelőzően előkészítő évfolyam indul, melynek során a tanulók kompetenciáját fejlesztik az erre hivatott szakemberek. (Nemzeti Jogszabálytár, Köznevelési törvény, 11-13/A. §) A gimnáziumba és a szakgimnáziumba a nyolcadik évfolyamos tanulók központi felvételi rendszer alapján juthatnak be. Ez alól kivétel, ha az adott intézmény az általános iskolai utolsó két évének (7. évfolyam félévi és év végi, valamint a 8. évfolyam félévi eredmények ismerete) tanulmányi eredménye alapján dönt a felvételtől.

A szakképzés belső szerkezetének „normalizálása” okán 2014 óta az érintett oktatási intézmények fenntartói keretszámok alapján tölthetik fel az intézményeiket. A keretszámok az Országos Képzési Jegyzékben az adott iskolák engedélyezett oktatási palettája alapján kerültek kiosztásra. Csak az engedélyezett keretszámban lévő tanulók után hívható le állami normatíva. (Nemzeti Jogszabálytár, Szakképzési törvény, 84. §) A Köznevelési Törvény és a Szakképzési Törvény a mai magyarországi középfokú oktatást legitimálja, annak formáit szabályozza. A két törvény és a hozzá kapcsolódó rendelkezések biztosítják többek között az átjárhatóságot a közoktatásban. Kizárólag a törvényben meghatározott engedélyezett oktatási intézmények adhatnak államilag elismert bizonyítványt.

2.2. Integrált és szegregált oktatás

A magyarországi oktatás történelmi háttérét tekintve jellemzően jelen volt az elkülönítés, a válogatás különböző formákban. A válogatás más néven szelekció törekedett a homogenizálásra. Ezzel különféle elkülönítéseket hozott létre, más néven szegregálta a tanulókat tudás, képesség, kulturális másság, anyagi helyzet alapján. Ez lehet tudatos és szervezett elkülönítő tevékenység, mely adott célcsoportra irányul. Az oktatásban mai napig jelen van, mivel a tanulókat valamilyen szempont alapján különböző iskolatípusokba, oktatási programokba irányítják. Ez részben természetes velejárója az iskolának, mikor a gyerekek különböző foglalkozásokra, szakmára való felkészülésre, sportra jelentkeznek adott képességük alapján, tehát egy ponton ez szükséges része az oktatásnak.

Elmondható, hogy a szegregáció rendelkezik diszkriminációs mozzanatokkal, mivel eltérő családi háttérű tanulók gyakran eltérő oktatásban részesülhetnek. Így azok a szülők, akik magasabb végzettséggel „státusszal” rendelkeznek gyermekeiket előnyökhöz juttatják, ami egyenlőtlen esélyeket eredményez, akár továbbtanulás vagy a munkaerő-piacra való kikerülésben. Mindez hosszú távon befolyással rendelkezik az alacsonyabb minőségi oktatással részesülők életkilátásában. Magyarországon ez a fajta társadalmi és gazdasági státusz alapján történő szelekció nagy mértékű, már általános iskolában érvényesül, még hozzá különböző családi hátterek egyenlőtlen elosztásával. Ez különösképpen igaz a roma gyerekekre. Náluk az alacsony társadalmi pozíció mellett megjelenik az etnikai háttérhez kapcsolódó körülmények.

Emellett a szegregációt erősítette a történelem során az egyházi fenntartású iskolák. Elősegítették azzal, hogy a világnézetileg semleges oktatás biztosítása mellett, nem írták elő a kötelező beiskolázási körzetet. Ennek hiánya minimalizálta, lecsökkentette azon alacsony társadalmi- gazdasági státuszú szülők lehetőségét a jelenetezésre, akik nem tudták ezt biztosítani gyermekük számára információ, tájékozottság végett. Emellett az anyagi lehetőségeik sem engedték, hogy a meghatározott sajátos feltételeket teljesíteni tudják. (pl. az egyházi adó rendszeres befizetésének hiányával indokolható elutasításuk) Az információk hiánya nagyban megnehezíti a felvételi eljárást, mivel a szempontrendszer nem mindig érthető. Így, ha a fentebb említett akadályokat le is küzdik, hátrányba kerülnek az egyházi fenntartású intézménybe való bekerülésnél. Mégis jelenleg elmondható, hogy az egyházi fenntartású

intézmények jelentős részének van beiskolázási körzete, mivel ez a költségvetési források lehívásának feltétele, eltérő szabályok vonatkoznak rájuk (2011. évi CXCV. tv. 33. §), így gyakorlatilag minimális megkötések mellett válogathatnak a jelentkező tanulók között. Az utóbbi években az egyházi iskolák szerepe a szegregáció felerősítésében jelentősen növekedett (Ercse, 2018;), köszönhetően az egyházi iskolák növekvő arányának (az egyházi iskolák aránya 68%-kal nőtt 2010 és 2014 között), valamint az egyházi intézményeket előnyben részesítő kormányzati intézkedéseknek. 2010-et követően számos kistérségen, elmaradott régióban az oktatási intézmények nagy része átkértült egyházi fenntartásba. Ezzel is felerősítve a szegregációt, mivel így lehetőséget biztosítottak az elmaradott településen élő elit, kedvezőbb helyzetű családok számára, hogy a gyerekeiket ne állami fenntartású, gyengébb oktatást képviselő intézménybe írassák. Egyfajta menekülési útvonalat kaptak.

Így az iskolarendszerben kialakult egy társadalmi egyenlőtlenség és ebből következő esélyegyenlőség is. Így folyamatosan tudatosult, hogy ez az egyenlőséget biztosítani kell, mint társadalmi minimumot. Ezáltal nem kerül senki hátrányba egyéni adottsága, csoporthoz tartozása, élethelyete miatt. Közel hasonló módon jussanak a gyerekek, szülők információhoz, tevékenységéhez, szolgáltatáshoz és eszközökhöz. Ahhoz, hogy eljusson az oktatás az egyenlő bánásmóddhoz új szabályzatra volt szükség.

Oktatásszervezési szempontból belépett a 2000 években az integráció, melynek jelentése együttnevelés. Az integrált neveléssel, mint eszközzel érhető el a legfontosabb cél, a társadalmi integráció. Az integráció egy folyamat, melyben a sajátos nevelési igényű és ép gyermekek együtt vesznek részt az óvodai nevelésben, iskolai nevelés-oktatásban. Fontossága, hogy háttérbe szorítsa a szelekciót és felszámolja a szegregációt, ezzel megteremtve az esélyegyenlőség lehetőségét. A Köznevelési Törvénybe 2003. IX.1-i hatállyal bekerült a hátrányos megkülönböztetés fogalmi tisztázása, majd a Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség elmozdításáról 2003/CXXV.tv. hatályba lépésével az egyenlő bánásmód követelménye a köznevelésben jogalapot teremtett a szegregáló önkormányzatok és iskolák elleni fellépésre.

Az új szemléletnek köszönhetően az integrált oktatás csökkentette az etnikai előítéleteket, igyekezett javítani a romák iskolai eredményeit. Az integrált környezetnek köszönhetően a gyerekek megtapasztalhatják a szociális integrációt, ami a későbbiekben a társadalomba való beilleszkedés szempontjából hasznos.

Tehát a nevelés-oktatásban megvalósuló integráció fiatalok befogadását jelenti, akik speciális és több segítséget igényelnek. Szoros összefüggésben áll az esélyegyenlőséggel, hogy mindenki számára elérhető, nyitott nevelést kaphassanak. Legyen a tanuló eltérő képességekkel rendelkező (kiemelkedően tehetséges vagy gyenge adottságú), hátrányosabb helyzetből érkező vagy más etnikumú. A támogató törvényi és pénzügyi háttér, a speciális eszközök, taneszközök megléte, a megfelelő osztálylétszám, a segítő szolgáltatások és személyek biztosítása mellett a sikeres integráció feltétele a módszertani, tanulásszervezési technikák ismerete és változatos használata és a legfontosabb tényezője a befogadó pedagógus (N. Tóth, 2011; Papp és Schiffer, 2011).

A sikeres integráló nevelésben objektív és szubjektív feltételek egyaránt szerepet játszanak. Ezek személyi, tárgyi és szakmai feltételeket fednek. Az objektív feltételek között szerepel a támogató törvényi és pénzügyi háttér, a speciális eszközök, taneszközök megléte, a megfelelő osztálylétszám, a segítő szolgáltatások és személyek biztosítása, de ide sorolhatjuk a korrekt diagnózist, a pedagógusképzésben megjelenő speciális ismereteket és a megfelelő iskolai követelményeket, értékelési rendszert is. Az integráció „puha” tényezői a gyógypedagógus és a többségi pedagógus kapcsolata, az osztálytársak viszonyulása, a család pozitív és támogató hozzáállás. (Csányi, 1993)

2.3. A roma oktatáspolitikai hazánkban

A romák történelme régre vezethető vissza hazánkban, közel 200 éves múlttal rendelkezik. A cigányok a 15. században érkeztek a mai Magyarország területére. Mégis a társadalomba integrálásuk, elfogadásuk nem nyúlik olyan mélyre vissza. Az 1961-es párthatározat hangsúlyozza a cigányság kulturális elmaradottságát s a felzárkózás szükségességét. Riasztó adatot is közöl: az általános iskolába beiratkozott cigány tanulóknak csak 13 százaléka jut el a felső tagozatba. Egyértelműen állást foglal azzal a nézettel szemben, hogy a cigányság nemzetiség, hogy a „cigánynyelvet” fejleszteni kellene, hogy cigány nyelvű iskolák, kollégiumok létesítésére van szükség. A művelődési miniszteri utasítások (1962, 1967) részletesen szabályozták az iskoláknak a cigány gyerekekkel kapcsolatos teendőit. Igen fontos – a későbbiekben még sok és jogos kritika forrása –, hogy a miniszteri rendeletek lehetővé teszik (a dolgok akkori rendje szerint ez előírásnak értendő) a cigány származású tanulók számára külön, felzárkóztató osztályok, napközi otthoni csoportok indítását. (Forray-H., 2001: 23.o.)

Igazán rendszerváltást követően a '90 évek végén jelentek meg olyan törvénykezések, melyek számukra megkönnyítették kultúrájuk elfogadását az oktatásban. 1993-ban született törvényben az állam engedélyezte minden nemzetiség és etnikum számára a saját kultúra és nyelv ápolását az iskola keretein belül is. Megjelentek különböző felzárkóztató és tehetséggondozó programok a roma gyerekek számára. Ebben a jelen esetben a kultúraápolás és a hátrányok leküzdésére létrejövő programokat egyszerre, ugyanazon célcsoporton alkalmazzák, így mosva össze egy etnikai csoportot egy szociális jellemzőkkel leírható csoporttal. (Varga, 2012). Ez nagyban segítette a közvélemény kialakítását arról, hogy a hátrányos helyzetű tanuló egyben roma származású is. Ez természetesen nem igaz, hiszen a szociológiai kutatások alapján a kb.700 000 főnyi mélyszegénységben élő ember egyharmada tartozik a cigány/roma kisebbséghez (Trendl 2018: 160).

A problémák felismerése után 2002-ben az oktatási kormány olyan intézkedéseket vezetett be, melyek segítik a hátrányos helyzetű roma gyerekek integrációját, annak érdekében, hogy a hátrányos helyzetű tanulóknak is legyen esélyük a diplomaszerzéshez. Egy úgynevezett esélyteremtő programot dolgozott ki:

- Rászorultsági alapon ingyenessé válik a közoktatásban a tankönyv.

- Az új közoktatási törvény előírja a hátrányos megkülönböztetés tilalmát a közoktatásban.
- Körültekintőbb intézkedések a magántanulóvá nyilvánítás területén.

Általános iskolai szinten:

1. Képességeit kibontakoztató felkészítésben vehet részt minden hátrányos helyzetű gyermek, 17 ezer forintos normatív támogatás mellett.
2. „Utolsó padból” program indul, mert a roma tanulók indokolatlanul felülreprezentáltak az enyhén értelmi fogyatékosok iskoláiban.
3. Országos integrációs hálózat létrehozása.
4. A bukás tilalma. Az 1–3. évfolyamba járó gyerekek csak akkor utasíthatók évfolyamisméltésre, ha túlzott hiányzás miatt nem tudják teljesíteni a követelményeket.
5. Tanoda program.

Középiskolai szinten:

1. Nyelvi előkészítő évfolyam.
2. Az Arany János Tehetséggondozó Programot úgy változtatták meg, hogy a települési hátrányok helyett, főként a tanulói hátrányos helyzet legyen a bekerülés elsődleges feltétele.
3. Ingyenes nyelvvizsga és ECDL-vizsga.
4. Szakiskolai fejlesztő program, amely segíti a szakiskolában folyó pedagógiai munka fejlesztését.
5. Elindul az Útravaló program
2020-as években az Európai Unió közös oktatáspolitikájának célkitűzése a korai iskolaelhagyások csökkentése, valamint a roma/ cigány népcsoport speciális eszközökkel való beillesztése a társadalomba.

2.4. A roma tanulók és az oktatás viszonya

A XX. század közepéig a roma gyerekek még az alapfokú oktatásig sem jutottak el, iskolázottságuk nagyon lassan vált elérhetővé. Lényegében csak a kilencvenes évek fejleménye, hogy a cigány gyerekek tömegesen és tartósan járnak általános iskolába, és sokan be is fejezik általános iskolai tanulmányaikat. A kilencvenes években ugyanis több olyan jelentős változás zajlott le a magyar oktatási rendszerben, amely kedvezett a cigány gyerekek iskoláztatásának. Az egyik az iskoláztatási kötelezettség életkori határának felemelése volt, és annak törvényi előírása, hogy a gyerekek iskoláztatásáról 16 éves korukig a települési önkormányzatnak kell gondoskodnia. (Liskó, 2011: 31.o)

Napjainkban lényegesen javult a helyzetük, többen jutnak el középfokú tanulmányokig, bár továbbra is elmondható, hogy nagy a szakadék a romák és nem romák iskolázottsága között.

A rendszerváltás különösen megnehezítette a romák életét. Tömegesen váltak munkanélkülivé, mivel sokuk volt aluliskolázott. Voltak közöttük, akik felismerték, hogy kitörni csak úgy tudnak, ha magasabb iskolai végzettséget szereznek. Így gyermekeiket ennek megfelelően taníttatják. Más részük (és úgy tűnik, ez a többség) viszont igazolja azt a felvezetést, hogy a családi háttér már a születés pillanatában megbélyegezheti a gyermeket, és az aluliskolázott szülő gyermeke nagy eséllyel maga is aluliskolázott felnőtt lesz. „A roma háztartásfővel élő háztartások az átlagosnál jelentősen magasabb depriváltak: körükben a súlyos anyagi depriváció előfordulásának valószínűsége 64%, míg a nem roma népesség esetében 21% volt 2015-ben. 2014 és 2015 között a romák körében szignifikáns csökkenést tapasztaltunk, miközben 2012 és 2014 között nem történt változás.” (Gábos-Tátrai-B. Kis- Szivós, 2016, 12. o)

Jellemző volt, hogy a roma tanulók egyharmada (minden harmadik gyerek) szegregált körülmények között járt iskolába, nevelkedett. Ez általában rosszabb körülményeket és feltételeket jelentett. Ezért volt megfigyelhető, hogy a roma tanulók nagy mértékben hagyták korán el az iskolát.

A roma tanulók elkülönítését vizsgálva ugyancsak növekedésről tanúskodnak az adatok. Az Országos kompetenciamérésen alapuló számítások szerint 2008 óta folyamatosan növekszik a gettóiskolák aránya. 2016-ban 14% volt azoknak az általános iskolai telephelyeknek az aránya, ahol a roma tanulók aránya 50% feletti, míg 9,7% a gettósodó iskoláké, ahol a roma tanulók aránya 30–50% közötti. (Fejes-Sz., 2018:12.o.)

A roma korai iskolaelhagyók a 2011-es népszámlálás adatai alapján a 18-24 éves népességből 63,3% teszi ki. (KSH, 2016) A romák tekintélyes része aluliskolázott, és ez jelentősen befolyásolja a munkaerőpiacra való belépésük lehetőségeit. Ezt mutatja be a 2.1 táblázat.

<i>Nemek szerinti megoszlás</i>	Legmagasabb befejezett iskolai végzettség				
	8. osztálynál kevesebb	8. osztály	Középiskola érettségi nélkül, szakmai oklevéllel	Középiskola érettségivel	Felsőfokú
férfi	20 210	62 944	17 697	4 974	1 319
nő	29 030	59 809	10 187	5 801	1 288
összesen	49 240	122	27 884	10 775	2 607
összesen % 259	23%	58%	13%	5%	1%
<i>Korcsoport, éves</i>					
15–19	6356	25075	938	908	0
20–24	3673	16645	4607	3062	157
25–29	3731	13879	4388	1998	467
30–39	8659	28209	8540	2354	920
40–49	8342	22143	5699	1309	554
50–59	9685	12314	2977	778	319
60–69	5356	3631	735	307	154
70–79	2759	749	0	43	31
80–	679	108	0	16	5

2.1. táblázat: A 15 éves és idősebb népesség iskolai végzettség szerinti megoszlása az ország roma népességében, 2011

Forrás: 2011-es 9. nemzetiségi adatok, KSH, Budapest, 2014

A roma népesség aluliskolázottsága ez adatok alapján is kiemelkedő probléma a fiatalok számára, mivel előrejelzések alapján az elkövetkező években a létszámuk folyamatosan növekedni fog. Ezt tovább befolyásolja a romák körében elfogadott elv, miszerint a gyereknevelés a család feladata így a roma gyerekek általában nem kerülnek háromévesen óvodába. Így nagyobb lemaradással indultak, mivel kimaradtak az iskola előkészítő időszakból. Mind készség és szociális szempontból is. A megjelenő szociális hiányosságok, saját neveltetésükből fakadnak:

- Mivel sokszor maga a szülő is analfabéta vagy funkcionális analfabéta a roma gyerekeknél nincs meg az írás-olvasási élmény, nincs közös olvasás, kevésbé veszi két körbe játék-és mesevilág (Réger, 2001);

„Az iskola viszont feltételezi, elvárja az írásbeliséggel megszerzett tudást, és kezdettől fogva épít is rá.” (Fejes, 2005 5. o.)

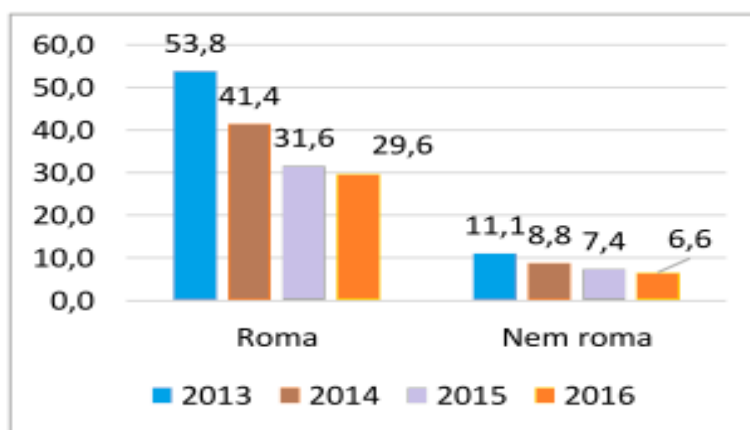
- A roma családoknál nincs kimondott napirend, napi rutin, amihez alkalmazkodhat a gyermek. Nincs meg az a fajta fegyelmezés és önkontroll, ami az iskolához szükséges. (Fejes, 2005 4. o.)
- A szegénységben vagy mélyszegénységben él romák magyar anyanyelvű nyelvhasználata is eltér a többségtől. Ezért nehézségeik adódhatnak a fogalomhasználatnál, szövegértésnél. Akadályokba ütközhet ezáltal az alapvető tanulásban is, mivel a gyermek tanulása során olvassa és hallja az elsajátítani kívánt tananyagot.

Ezt felismerve egy kisebb áttörést a 2000-es évek jelentettek, mikor az iskolákban megjelent az integráció. Központi célként jelenik meg, hogy segítsék a korai iskolaelhagyást a hátrányos helyzetű tanulók körében. De ez napjainkig igen kevés helyen jelenik meg és továbbra is magasnak mondható a lemorzsolódás.

A lemorzsolódásnak több oka is van:

Ide sorolható az anyagi helyzet és szegénység. Jellemzően vidéken, ahol adott településen nincs középiskola. Így a család nem tudja kigazdálkodni az utazáshoz szükséges költségeket, valamint az iskoláztatással kapcsolatos kiadásokat. Előfordul, hogy a család a tizenéves fiatal keresetére is támaszkodik a létfenntartáshoz.

Az alábbi diagramon (2.1. ábra) jól látható a roma családokban magasabb a fiatalkorúak aránya, mint a nem roma családokban. Az adatok %-ban vannak megadva:

2.1 ábra: A dolgozó nélküli családokban élő kiskorúak aránya a roma és nem roma családokban

Forrás: Szakképzés 4.0 - Szakképzés 4.0, A szakképzés és felnőttképzés megújításának középtávú szakmapolitikai stratégiája ITM, 2019

Ezzel szorosan összefügg az otthoni tanulás körülményeinek hiánya. Mivel a roma családok nagy része nehéz, rossz szociális körülmények között lakik. Nincs meg a megfelelő környezet, eszköz, lehetőség a tanulásra. Van, hogy egy családban több, mint 3 gyermek él együtt, valamint az is előfordul, hogy egy kis lakrészen több generáció él.

Kutatások során megfigyelhető, hogy a romák átlagéletkora 10-12 évvel alacsonyabb a nem romákénál, kevesebb az idős ember, több a fiatal, magasabb a gyermekvállalási arány. A többségi társadalom ezzel szemben elöregedő társadalomnak minősül, kevesebb gyermek születik, egyre több lesz az időskorúak száma, és a következő évtizedekben ez súlyos gazdasági problémát okozhat. Így a társadalomban és az oktatásban is megjelennek az előítéletek, a diszkriminációs tapasztalatok társak és felnőttek irányából. Előfordul olyan, hogy a nem roma szülők kiveszik a gyermeküket az olyan osztályból, ahol több roma tanuló van. Ezzel is erősítve az előítéletet. Az iskola szándéka nélkül a szülők maguk szegregálnak. Fontos, hogy ismertessem azokat a sajátosságokat, melyek a roma gyerekek iskolai kudarcainak, végső soron az oktatási rendszerből történő lemorzsolódásuknak okai lehetnek.

Ez nagyban kihatással lesz a tanulási motivációra, a tanulással társítható jövőkép hiányára. Szoros összefüggés mutatkozik itt a szülők alacsony iskolai végzettsége, iskolázottsága és a gyerek motiválhatósága között. (Liskó, 2005)

„A jövőben az oktatás és a képzés egyre fontosabb szerepet játszik majd az öntudat kialakulásában, abban, hogy az emberek megfogalmazhassák hovatartozásukat, szellemileg fejlődjenek és megvalósíthassák magukat.”

(Fehér Könyv Az oktatásról és képzésről)

3. Esettanulmány egy integráló intézményről

3.1. Iskola közvetlen környezete

Az iskola Budapest XX. kerületében Pesterzsébeten működik. Dél-Pest lakosságáról elmondható, hogy alacsony iskolázottságú térség. Magas a hátrányos helyzetű és roma lakosok száma. Az alacsony iskolázottság visszavezethető a térség történelmi hátterére. A rendszerváltásig nagyrészt különböző iparágakban (textilgyár, papírgyár, gépgyár stb.) helyezkedtek el az emberek. Magába szívta az aluliskolázott és általános iskolával rendelkezőket is. A nyolcvanas évek második felétől kerültek nehéz helyzetbe a gyárak bezárása miatt. Az alacsony végzettség miatt nagyon nehezen vagy alacsony bérezéssel járó munkát találtak. Ezekben a családokban jellemzően generációról- generációra öröklődik az aluliskolázottság. Több családra jellemző, hogy a felnövekvő gyerekek keresete szükséges a család létfenntartásához.

A kerület közoktatási esélyegyenlőségi terve (Budapest Fővárosa XX. kerület Pesterzsébet Önkormányzata 2019-2023) szakértői véleményezése szerint a kerületben súlyos probléma a munkanélküliség, az életszínvonal csökkenése. Főként a részben szegregált környezetben élő közel 5000-5500 romát érinti.

„A 2011-es népszámlálás adatai szerint a cigány nemzetiséghez tartozók a pesti belváros egyes részein (VII–X. kerületekben, valamint a peremkerületek közül a XX. és a XXII. kerületben éltek nagyobb számban”. (Pesterzsébet Helyi Esélyegyenlőségi Program, 2019, 53. o.)

A munkaerő piaci helyzet szempontjából a munkanélküliség a roma származású embereket nagyobb mértékben bünteti. A roma nők többsége háztartásbeli, a férfiak egy része pedig alkalmi munkát vállal. Vannak olyan családok, akiknek saját vállalkozása van. A jövedelmi körülmények többek között emiatt is igen polarizáltak. Az egyik oldalon szinte a szegénység észlelhető, a másik oldalon átlagon felüli anyagi helyzet. Általános,

hogy a helyi roma lakosság többségének állami transzferektől való függőségi helyzete jelentős. A mélyszegénységben élők és a romák foglalkoztatásáról nem rendelkezik pontos adattal az önkormányzat. (Pesterzsébet Helyi Esélyegyenlőségi Program, 2019, 25. o.)

3.2. Intézmény bemutatása

Az intézmény a kezdetekben Szivárvány Alapítványi Szakképző Iskola néven volt ismert. 2004-ben alapította a Nagy-Szivárvány Alapítvány azzal a céllal, hogy a sajátos nevelési igényű, a beilleszkedési, tanulási, magatartási problémával küzdő, és a hátrányos, halmozottan hátrányos helyzetű tanulók részére integrált oktatás-nevelés és szakképzés keretében lehetőséget biztosítson piacképes szakképesítés, illetve érettségi bizonyítvány megszerzésére. Az alapító fő gondolata, amiért az iskolát létrehozta, hogy úgynevezett „második esélyt adó iskolaként” befogadja azokat a tanulókat is, akiket más iskola nem lát el, nem fogad el.

Az oktatásról és a képzésről szóló Fehér Könyve így fogalmazza meg a második esélyt adó iskolák alapelvét: „Az oktatási rendszerből kiszorult, vagy kiszorulóban levő fiatalok számára olyan képzési lehetőséget kell biztosítani, és terveik megvalósulását oly módon kell támogatni, hogy visszaszerezhessék önbizalmukat.” (Fehér Könyv 1995, 113. o.)

Az alapításkor meghatározott céloknak megfelelően intézményünkben a kezdetektől magas a hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű, valamint a rászoruló tanulók száma. Hivatalosan dokumentált létszámuk (rendszeres gyermekvédelmi kedvezményről hozott határozat, jegyzői igazolás a halmozottan hátrányos helyzetről, rendszeres szociális segélyben részesülők, álláskeresési járadékban részesülők stb.) átlagosan eléri az összlétszám 20 %-át, azonban nem hivatalosan a tanulók több mint 50 %-a nagyon nehéz anyagi és/vagy családi körülmények között él. Többeknek a tankönyv és tanszervásárlás is kihívást jelent. Nem ritka, hogy a tanuló az iskola mellett maga is dolgozik, mert jövedelmére szüksége van a családnak – nem egy fiatal emiatt ki is marad az iskolából, ezáltal bekerül abba a spirálba, mint szülei: alacsony iskolai végzettsége, be nem fejezett tanulmányai miatt alkalmi munkákat végez, nem kap állást, vagy csak nagyon alacsony jövedelemért.

Az Intézmény roma tanulóinak létszámát csak megbecsülni tudjuk, mert erről az iskola nem gyűjthet adatot. A tanulók és szülők egy része vállalja romaságát, más részük azonban nem, így a becsült adatok során azt tekintem romának, akit környezete annak tart.

Fölmerül azonban a kérdés, hogy ki az, akit a környezete cigánynak tekint. Ez ez valójában egy érzékeny téma. Az elsőnek említett tény szerint a környezet azokat az embereket tartja annak, akik barna bőrűek, ezenkívül a cigány származásúakat, vagyis azokat, akik cigányoknak születtek. Általában a félcigányokat is cigánynak tartja, tehát származás szerint határozza meg a cigányokat. Ebben az értelemben roma marad az az értelmiségi, akiről környezete tudja, hogy cigány szülők gyermeke, akkor is, ha nem vallja magát cigánynak, sőt tagadja. Bár manapság az emberiség elfogadóbb, mégis megmaradt az emberi köztudatban, hogy vannak származások, amiket takarni kell, mert szégyen. Természetesen vannak olyan emberek, akikről környezetük nem tudja, hogy cigány, és akik el tudják titkolni cigány származásukat. Ezek kivételek. Vannak továbbá fehér bőrű cigányok, akik kivételes körülmények között szintén el tudják titkolni cigány származásukat. Ezek száma is elenyésző. Általában azonban a származás az irányadó. (Kemény - Janky, 2003, 309. (1). o.)

E becslés szerint a tanulók kb. 45-47 %-a roma. A sajátos nevelési igényű tanulók 15 %-a, beilleszkedési, tanulási, magatartási gondokkal küzdő tanulók közel 50 %-a, a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetűek kb. 65 %-a roma. A korábbi években (ez a végzős tanulók arányán fog majd látszani) kb. 45 %-kal kevesebb roma tanuló iratkozott be az iskolába, mint az utóbbi három tanévben. Ennek megfelelően a roma tanulók aránya magasabb a 9-10. évfolyamon. Nyílt napokon és beiratkozáskor felmérjük, honnan hallottak a látogatók az iskoláról, és a válaszok több mint ötven százaléka az, hogy a már itt tanuló baráttól, ismerőstől, rokontól. Gyakori, főként a roma tanulóknál, hogy 2-3 testvér is tanul egyszerre az iskolában.

Iskola rövid története:

2008-ban költ költözött a jelenlegi székhelyére a XX. kerületben. Ezt követően az intézmény folyamatos bővülésen ment keresztül.

2009-ben speciális szakiskolai tagozattal egészült ki, amely a többi tanulóval együttthaladásra nem képes enyhe értelmi fogyatékos tanulók részére kínál szakképzési

lehetőséget. Ekkortól az iskola neve: Nagy-Szivárvány Alapítvány Gimnáziuma, Szakképző Iskolája és Speciális Szakiskolája lett.

2010-ben új gyógypedagógiai módszertani egységgel egészült ki. Célja az, hogy a tanulók gyógypedagógusok, illetve iskolapszichológus és logopédus munkatársaink ellássák. Ezt egy újabb névváltoztatás követte: Nagy-Szivárvány Alapítvány Gimnáziuma, Szakképző Iskolája, Speciális Szakiskolája és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye

2011-ben Gyálon szakképzést indított szakács, pincér és cukrász területeken. Lényege, hogy az általános iskolai végzettséggel rendelkező tanulók már 14 évesen megkezdhetik a szakképzést (közismereti órákkal párhuzamosan), így 17 évesen szakképzettséget szerezhettek. Ezzel is nagyobb esélyt kaptak a roma fiatalok a szakmához jutásra. Ezt a 2009. évi közoktatási törvény módosítása tette lehetővé.

2012-2018 között több új szakképzési ágazattal, szakképzéssel bővítettük a választható szakmákat.

2018-ban pedig elindítottuk általános iskolánkat normál és emelt óraszámú angol tantervű osztályokkal. Ezzel a döntéssel arra törekszünk, hogy egy teljes oktatási folyamatot tudjunk kínálni a régióban.

2023-ban az iskola újabb névváltoztatáson ment keresztül és megkapta jelenlegi nevét: Dr. Somogyi Imre Baptista Szakképző Iskola, Technikum, Általános Iskola, Szakiskola és Gimnázium.

3.3. Intézmény személyi és tárgyi feltételei

Intézményünkben a szakmai, illetve elméleti képzést az oktatásról, köznevelésről és a szakképzésről szóló törvényben szabályozott végzettséggel rendelkező pedagógusok, oktatók látják el. Emellett megjelenik több szakterület szakképzett szakmai képviselője, mint az esélyegyenlőségi, egészségnevelői, a könyvtárosi segítő. Feladatukat részmunkaidőben látják el.

Tantestületünk állománya: 38 főállású kolléga, melyből 16 fő szakmai óraadó tanár. Intézményünket Kisely Zsuzsanna igazgatónő vezeti. A vezetésben egy fő igazgatóhelyettese és 1 fő szakmai koordinátor vesz részt. Jelenleg 14 osztályfőnök tevékenykedik az iskolában.

Az általános iskolában induló osztályokban szakképzett pedagógusok oktatnak. Munkájukat segítik megfelelő szakképesítéssel rendelkező gyógypedagógus, pedagógiai asszisztens, esélyegyenlőségi munkatárs, valamint gyermek és ifjúsági védelmi felelős, iskolai pszichológus. Az integrált osztályok sajátos nevelési igényű gyermekeinek segítésére fejlesztő pedagógusokkal, gyógypedagógusokkal, pszichológussal, logopédussal, pedagógiai asszisztenssel dolgozunk. Az Intézmény az osztályokat integráltan szervezi meg, emellett szakiskolánkban nem integrált osztályokat is indítunk, ahová az illetékes pedagógiai szakszolgálat szakértői és rehabilitációs bizottságának szakvéleménye alapján a többi tanulóval együttthaladásra nem képes, és integráltan nem oktatható enyhe értelmi fogyatékos tanulók jelentkezhetnek. Ez a speciális osztály szegregált, de hangsúlyozottan kizárólag szakvélemény vagy a gyógypedagógiai munkaközösség szakembereinek döntése alapján.

A tantermek száma: a székhelyen 14, pályaorientációs terem 4. Intézményünkben, könyvtár számítástechnikai terem, nyelvi labor és fejlesztő szobák is segíti a törvényben előírt képzési feltételeket. Az iskolaépület közel 600 m² -es tornacsarnoka a mindennapi testedzés feltételeit biztosítja. Valamint az udvar felszereltége is ezt biztosítja.

3.4. Iskola célrendszere, küldetése

Az iskola, mint Baptista Szeretetszolgálat Egyházi Jogi Személy által fenntartott keresztény egyházi intézmény küldetését akkor tölti be, ha szellemiségben rendjében, megnyilatkozásaiban a Biblia tanításának és Jézus Krisztus példájának követésére törekszik. A baptista iskola célja, hogy a tanulói a lehető legjobb alapokat kapják egy boldog kiteljesedett, sikeres jövőhöz. Kiegészítve Péter második levelével:

„... a ti hitetek mellé ragasszatok jó cselekedetet, a jó cselekedet mellé tudományt, tudomány mellé pedig mértékletességet, a mértékletesség mellé pedig türelem, a türelem mellé pedig kegyességet, a kegyesség mellé pedig atyafihoz való hajlandóságot, az atyafihoz való hajlandóság mellé pedig szeretetet.” (Dr. Somogyi Imre Baptista Szakképző Iskola, Technikum, Általános Iskola, Szakiskola és Gimnázium Minőségirányítási rendszere)

Fontosnak tartjuk, hogy a tanulók és tanárok magatartásával és cselekedeteivel a tanításokat hitelesen közvetítse az intézmény külső és belső környezete számára. Keresztény szellemű nevelés feladata, hogy a gyermek személyisége sokoldalúan, harmonikusan fejlődjön ezen elvek által önállóan, és felelősségteljesen cselekedjenek. Törekedjenek az őszinteségre, szabadságra, saját maguk a mértékletességre, mások iránti türelemre. Ezáltal olyan emberekké váljanak, akik helyes erkölcsi érzékkel rendelkeznek, valamint megfelelő problémamegoldó képességgel. Az iskola küldetése, hogy egy olyan hely legyen, ahol a tanuló teljeskörű támogatást kap személyisége és képességei kibontakozásához.

Az intézmény fő vezérelvei közé tartozik az esélyegyenlőség biztosítása. Ennek elérése érdekében integrált nevelés keretein belül kívánja képezni azokat a tanulókat, akik sajátos nevelési igényűek.

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény 4.§ 25. pontjában meghatározott sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók közül az intézmény ellátja:

- a) mozgásszervi fogyatékosok,
- b) érzékszervi fogyatékosok (látás-hallás)
- c) értelmi fogyatékosok,
- d) beszéd fogyatékosokkal küzdők,
- e) pszichés fejlődési zavarral küzdők (ezen belül tanulási zavarral küzdők – ilyen a diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia; továbbá

figyelemzavarral küzdők, valamint magatartásszabályozási zavarral küzdők) integrált nevelését-oktatását.

Az iskola célja szakiskolai részen, hogy magas szintű komplex szakmai kultúrát nyújtson, széleskörben megalapozott szakmai műveltséget, valamint gyakorlatot biztosítson alap-, és kiegészítő, specializálódott szakaszban. Lehetőséget nyújtson, hogy a tanulók folyamatos önművelés révén fejlődjenek. A képzések során sajátítsák el a tanulók az általános viselkedési és magatartási normákat.

Speciális célok közé sorolható a sajátos nevelési igényű fiatalok képességfejlesztése, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációval, rehabilitációval kiegészülve speciális nevelés oktatás biztosítása.

Az intézmény az általános iskolás tanulók számára azt a célt tűzte ki, hogy intellektuális teljesítőképességük, testi adottságuk és szociális környezetük által meghatározott lehetőségeik maximumát érik el. Így fontos feladatunk a tehetséggondozás, valamint a lassan haladó, tanulási és beilleszkedési, magatartási problémákkal küzdő tanulók segítése, felzárkóztatása. Kiemelt cél a diákok felkészítése tanulmányai folytatására. Megadva hozzá olyan multimédiás, informatikai ismereteket, amelynek segítségével a gyermekek ezt a tudást beépíthetik a tanulás folyamatában, valamint a hétköznapi életben is alkalmazni tudják. Az iskola olyan kompetenciák kialakítását segíti elő, amelyek lehetővé teszik a társadalomban a képességeiknek megfelelő szerepek betöltését, alkalmasak legyenek az élethosszig tartó tanulásra, folyamatos megújulásra.

Ezért minden évben az intézmény önértékelés keretében elkészíti az iskolára vonatkozó SWOT-analízist,

Kielemezve az eredményeket megfigyelhető, hogy jelentős a külső, általunk nem befolyásolható tényező, ugyanakkor gyengeségeink egy része belső okokra vezethető vissza. A jelenlévő erősségek és lehetőségek, lehetővé teszik, hogy jólétkörben, a tanulókat segítve, sikerorientált integráló intézményként tudjunk működni.

<p style="text-align: center;">Erősségek</p> <ul style="list-style-type: none"> • a pedagógusok által hozzáadott érték • erőteljes törekvés a szülőkkel való együttműködésre • esélyegyenlőség biztosítása • szociális érzékenység, empátia • a tanulókkal történő személyes foglalkozás • kompetenciák fejlesztése • jó munkahelyi légkör • összetartó nevelőtestület, jó csapatmunka • szakmai felkészültség 	<p style="text-align: center;">Gyengeségek</p> <ul style="list-style-type: none"> • pedagógusok nagyfokú leterheltsége miatt kevés lehetőség van szakmai továbbképzéseken való részvételükre a szabályok alkalmazásában nem következetesek a pedagógusok • kevés az olyan hagyományteremtő esemény, rendezvény, törekvés, amely a tanulóknak az iskolához való erőteljesebb kötődését eredményezné • tanulók neveltetési hiányainak normalizálása • kommunikációs problémák
<p style="text-align: center;">Lehetőségek</p> <ul style="list-style-type: none"> • szakmai szervezetekkel való kapcsolattartás, együttműködés • fenntartó intézményei közötti megmérettetésen való részvétel • marketing • fenntartó általi támogatottság • pedagógusaink fenntartó általi elismerése • tanulóknak, szülőknek plusz szolgáltatások, programok • hasonló profilú iskolákkal szakmai fórum, eszmegbeszélés 	<p style="text-align: center;">Veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> • folyamatosan változó politikai környezet, jogszabályok • demográfiai helyzet ingadozása • a tanulók nem a korosztályuknak megfelelő tudással, fejlettségi szinttel érkeznek az Intézménybe • a szülők részéről az együttműködési készség alacsony • kötelességtudat hiánya • a tanulói motiváció alacsony szintje • a frissen végzett pályakezdő fiatalokat érintő munkanélküliség, kilátástalanság • kevés célzott pályázati forrás • bérelt iskolaépület

4.1. táblázat: Swot analízis

Forrás: saját készítés igazgatói beszámolója alapján

3.5. Iskola nevelési programja

Az intézmény alapvető célkitűzése, hogy a felvételt nyert tanulók megfelelő tudásra tegyenek szert így szerezzve szakmát, vagy középfokú szakmai végzettséget a munkaerő-piac igényeinek megfelelően.

Kiemelten fontosnak tartja a kisebbségek tudatos beillesztését, a társadalomba saját értékeik, adottságaik megismerését, kitartásuk és akaratérőjük fejlesztését, önbecsülésük, nemzeti önértékük fejlesztését. Hogy ez teljesíthető legyen csökkenteni kell az iskolai szorongást, biztosítani kell a sikerélményeket az iskolában. Emellett fő feladata az iskolának, hogy a az ép értékű és speciális nevelési igényű fiatalok nevelését, oktatását kiemelkedő szinten folytassa. Ennek elérése érdekében az egyéniesített nevelést, differenciált tartalmakat és módszereket alkalmazza a pedagógusok, oktatók nagy része. Ezt megvalósítani kiscsoportokban, egyéni fejlesztőkben, valamint tehetséggondozó és rehabilitációs órákon lehet.

A tartalmi szabályozást a Nemzeti Alaptanterv úgy valósítja meg, hogy az iskolánk, a tanárok, pedagógusok, a tanulók sokféle, differenciált tevékenységére alapozhasson. A Nemzeti alaptanterv a különböző korosztályú tanulók képességeinek fejlődéséhez szükséges fejlesztő feladatok meghatározásával segíti elő a személyiségfejlesztő oktatást, nevelést. Ez akkor lehet sikeres, ha az intézmény helyi tanterve teret enged a színes, sokoldalú iskolai életnek. A tanulásban, a játékban, a munkában megjelenik az elmélyítés. Ez mutatkozik meg a gyerekek önismeretében, együttműködési képességében, akaratában. Valamint hozzájárul életmódjuk, motívumaik, szokásaik, fokozatos kialakításához, megalapozásához. Ezt differenciált tanulásszervezés terén olyan szervezési megoldásokat kell előnyben részesíteni, amelyek elősegítik a tanulás belső motivációinak kialakítását, fejlesztését. A tanulásszervezés meghatározó szempontok a tanulók aktivitása, az aktív tanulásnak optimális kibontakoztatása, a tanulók cselekvő módon történő részvétele, a tevékenységközpontú tanulásszervezési formák. Az oktatási folyamat megszervezése segítse elő a tanulók előzetes ismereteinek, tudásának, nézeteinek feltárását, adjon lehetőséget esetleges tévedéseinek korrigálására és tudásának átrendeződésére. Fontos, hogy az oktatási folyamat alkalmazza az kooperatív tanulás technikáit, formáit. Az iskolai tanítás-tanulás, különböző szervezeti formáiban a tanulók tevékenységeit, önállóságát, kezdeményezését, problémamegoldásait, alkotóképességét kell előtérbe állítani. Az iskolai tanuláshoz

kapcsolódó digitális technológiával támogatott oktatási módszerek alkalmazása segíti, megváltoztatja a hagyományos tanulási folyamatot, nélkülözhetetlen része a XXI. századi tanulási környezetnek. (Iskola nevelési programja)

3.5.1 Személyiségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Az iskola egyik fő elve, hogy minden emberben meglévő fejlődési lehetőséget minél teljesebb megvalósulását, a tanulói személyiség teljes kibontakoztatását segítése elő. Olyan iskolai életmód megszervezésével és működtetésével, amelyben a tanuló a nevelési folyamatnak nem tárgya, hanem alanya. Kiemelt feladata a diákok testi, értelmi, erkölcsi, érzelmi, gyakorlati képességeinek fejlesztése. A gyermek nem az életre készül - a gyermek él. Az ÉN harmóniájára vonatkozó értékek kialakítása (önismeret, önbizalom, önművelés). A pedagógus alakítsa ki a társadalmi eredményességre vonatkozó értékeket. Iskolánkban a képzés jellegzetességéből adódik, hogy a szakképzésben résztvevő tanulóink elméleti és gyakorlati órái a központi programban meghatározott arányban, váltásban kerülnek megszervezésre. Az óraszámokból adódóan legtöbb időt a tanulók külső gyakorlati képzőhelyeken töltik el. A rendszer azt teszi lehetővé, hogy a kialakuló problémákat, lehetőségeket a tanárok a tanulófelelősökkel, és a gyakorlati oktatásvezetővel közösen tudják megismerni. A személyiség megismerésében a gyermek- és ifjúságvédelmi felelős, a diákönkormányzatot segítő tanár, az osztályfőnök, a gyermek és ifjúsági felügyelő, pszichológus, logopédus, fejlesztő pedagógus, gyógytornász és az iskolaorvos együttes munkája segíti. A megismert problémákat a tantestületi értekezleteken az érintett pedagógusokkal együttesen megbeszéljük, és az egybehangzó segítségnyújtás lehetőségét kialakítjuk. A problémákkal küzdő tanulókat folyamatosan figyelemmel kísérjük, szakmai-tanulási munkájában segítjük, korrepetáljuk. Előre ütemezett fejlesztésen, felzárkóztatáson vesznek részt a tanév során.

3.5.2 Az egészségfejlesztéssel kapcsolatos pedagógiai feladatok

Az iskola kiemelt figyelmet fordít az egészséges életmódra való nevelésre. Ehhez különböző szakemberek segítségét kéri, valamint programokat szervez.

A intézményben dolgozók kiemelte fontosnak tartják, hogy a fiatalok egészség-és környezettudatos magatartásának kialakítását, az egészséges életmódra való nevelést, a környezet óvásának fontosságára való nevelést. A NAT irányelveit figyelembe véve alakítja az iskola az egészségnevelési, környezeti nevelési feladatokat. Ennek érdekében több program kerül megszervezésre. Emellett részt veszünk helyi és országos szervezésű sport- és környezetvédelmi programokon (pl. Sportágválasztó, Te-Szedd!)

3.5.3 A kiemelt figyelmet igénylő tanulók integrációja

Iskolánkban fontos kiemelt figyelmet igénylő tanulók integrációja. Ennek értelmezését az alábbi törvények segítik: a 2011. évi CXCV. törvény a köznevelésről, valamint a 2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről. A sajátos nevelési igény a szokásostól eltérő mértékű és tartalmú egyéniesítés szükségességét jelenti, utal az ehhez szükséges másfajta és többféle szakértelemre, kiegészítő tárgyi és infrastrukturális feltételekre, továbbá a mindezekhez szükséges többletfinanszírozásra. Sajátos nevelési igényű tanuló, illetve képzésben részt vevő kiskorú személy: az a különleges bánásmódot igénylő tanuló, illetve képzésben részt vevő kiskorú személy, aki az Nkt. szerinti szakértői bizottság szakvéleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi – látási, hallási –, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrumzavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral – súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartás-szabályozási zavarral – küzd, (2019. évi LXXX. törvény a szakképzésről) A köznevelési törvény 47. § (1.) bekezdése szerint a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulóknak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a Pedagógiai Szakszolgálat szakértői bizottságának szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. A sajátos nevelési igényű tanulók különleges gondozási igénye biológiai, pszichológiai és szociális tulajdonságegyüttes, amely a tanuló nevelhetőségének, oktathatóságának, képezhetőségének az átlagtól eltérő jellegzetes különbségeit fejezi ki. A tanulók között fennálló - egyéni adottságokból és igényekből adódó - különbségeket az iskolák a helyi szakmai programok kialakításakor veszik figyelembe.

Ennek érdekében alapfeladatként valósítottuk meg:

- A többi tanulóval való együttthaladásra képtelen tanulók számára szakiskolai oktatást
- A tanári kompetenciák és az iskolai szervezet fejlesztését
- A finanszírozás megoldását
- A segítő hálózat kiépítését
- Szociális, gyermekvédelmi háló biztosítását
- Támogatások lehetőségeinek biztosítását
- Az intézmény szolgáltató szerepét meghatározó befogadott tanulók igényei szerinti oktatónevelőmunka folyamatának a szervezését
- Lemorzsolódás elkerülése, befogadó benttartó intézkedéseket

Intézményünkben a különleges bánásmód formái:

- iskolai nevelés és oktatás,
- integrált nevelés és oktatás
- speciális nevelés, oktatás,
- felzárkóztató oktatás

Intézményünkben az iskolai nevelés-oktatást valósítjuk meg tanulóink életkorát és annak sajátosságait figyelembe véve (tanulóink életkora: 6-23 év).

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli különbségtől eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, habilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé. Ezt az iskolai oktatók, pedagógusok lehetővé teszik a gyorsabb, jobb fejlődés érdekében.

3.6. Sikeresen integrált tanuló példája

Iskolánkban történő befogadást, hogy könnyebb legyen megérteni egy sikeresen beintegrált példán mutatom be. Az integrációs törekvéseket Szabina példája igazolja. Ennél a történetnél azt a hipotézisem is alátámasztanám, miszerint a **családi háttér mellett az iskolának és a pedagógusoknak kiemelt szerepük van a belső értékek, képességek fejlesztésében**. A történet sikerességét több interjú alanyom is megerősítette, szívesen gondolva vissza rá.

Szabina a kerületben élő szegényebb roma családban született. A sokgyerekes családban ő a legidősebb (14 éves) gyerek. Az apa nem dolgozik, de nem is sokat jár haza, szinte az anyuka neveli egyedül a gyerekeket. Általános iskolába többnyire rendszeresen bejárt, de mutatkozott képességbeli elmaradás. Az iskola küldte volna vizsgálatra, de elutasították. Így az iskolát elvégezte ugyan, de nagy lemaradása volt társaihoz képest.

Mivel Szabina volt a legidősebb, így a családban nagy részt rá hárult a családfenntartó szerepkör. Ismerősök és családi javaslatra beiratkozott iskolánkba, mivel tanköteles volt még. Kezdetben igen sokat is hiányzott, mivel mellette különböző módokon pénzt is kellett keresni családja számára.

Papírral nem rendelkezett, de képességei alapján iskolánkban induló sajátos nevelésű gyerekeket foglalkoztató szegregált 9. osztályba került. Ebbe az osztályba olyan tanulók járnak, akik nagyobb megsegítést igényelnek, valamint osztályfőnökük megfelelő végzettséggel rendelkező pedagógus T.H.A (későbbi interjú alanyom). Ez az osztály azért tűnt jó választásnak, mert így nagyobb esélye volt Szabinának a felzárkóztatásra, hogy utána integrált osztályba tanulhasson tovább. A speciális feltételek segítették az eredményesebb tanulásban: kis létszámú osztály, eltérő tanterv és tananyag, képzett szakemberek segítése, lassabb haladás, speciális módszerek.

Ennek köszönhetően 9-10.évfolyam után a tanulók integrált oktatásban folytathatják tanulmányaikat kétéves szakképzésben.

Integrált osztályba kerülése után családi ráhatásra Szabina megint ritkábban jelent meg az iskolában. Csak a törvényi szabályozás miatt jelent meg. Motivációja csökkent, egyre több kudarcra kellett szembenéznie. Osztálytársai nem építő jelleggel álltak hozzá. Igaz volt az osztályában több roma tanuló is.

Osztályfőnöke, az iskola igyekezett minél több dologban megsegíteni, az oktatással a külön gyogypedagógus által tartott órákkal. Mivel érződött az osztályon az ellenszenv, többször érzékenyítő órákat, napokat tartottak. Osztályfőnöke gyakran fejlesztőóra kereteiben csak beszélgetett vele. Kezdetben zárkózott, elutasító viselkedést mutatott. Érezte, hogy nem fogadja el a felé nyújtott kezet. Volt, hogy meg se jelent az órákon. Egy ilyen beszélgetés során Szabina megnyílt. Egy incidens készítette rá. Ezt követően gyakran mesélt és jelent meg az órákon. A maga módján elfogadóbbá vált. Szabina számára a nehézségek kezdtek felengedni és talált kapcsolódó pontokat az osztálytársaival is.

Képességei sajnos visszafejlődtek, így év végén ismételnie kellett az osztályt. Mivel a szakács irány nem volt számára motiváló így áttették cukrász szakirányba. Ennél az osztálynál „könnyebb dolga volt” nyitottabban állt társai felé, valamint több hozzá hasonló roma tanulóval is megtalálták a közös témákat. Ezzel egymást motiválták a bejárásra. Valamint korábbi osztályfőnökével is tartotta a beszélgetős órákat.

Pár év leforgása alatt Szabinának sikerült letennie a szakmát. Igaz, hogy a későbbiekben nem helyezkedett el benne, de iskolánkba gyakran visszalátogatott.

Úgy hiszem, hogy az eredmény elsősorban annak tudható be, hogy az iskola pedagógusai, kiemelten az osztályfőnök nagyobb figyelme, megfelelő módszerei és hozzáállása segítettek az iskola elvégzésében. Kezdetben jelen volt a motiváció hiány, a belső készítés a tanulásban mégis ezt sikerült elnyomni, megváltoztatni. Értelmet adott az iskolába járásnak, ott megsegítve, ahol nagy szükségét érezte. Szabina hozzáállásán az őt ért történések is befolyásolták, de főként kitartó osztályfőnöke.

Úgy gondolom, Szabina integrációja sikeres volt. Negatív hatásait a saját környezetéből hozott szociokulturális tényezők jelentették. A család nem megfelelő támogatása, különösen a cigány tanulók esetében, jelentősen befolyásolja a gyerekek iskolai sikerességét. Az iskolában dolgozó tanárok elkötelezettsége, elhivatottsága mégis bizonyíték arra, hogy a fokozottabb érzékenység, amit a tanulók irányában képviselünk, és ennek társítása a következetes, de segítő pedagógiával sikeres, hatékony lehet.

Ez a történet segített annak a hipotézisemnek a bizonyításában, hogy a család mellett a pedagógus és az iskola szerepe kiemelten fontos.

4. Saját kutatás

4.1. A kutatás körülményeinek, helyszínének bemutatása

Az intézmény, ahol a kutatásomat végeztem, a korábban már bemutatott Dr. Somogyi Imre Baptista Szakképző Iskola, Technikum, Általános Iskola, Szakiskola és Gimnázium. Főként olyan tanítókat, tanárokat kérdeztem meg, kik nagy szakmai múlttal rendelkeznek, és több intézményben is dolgoztak korábban. Mivel az általános iskolai rész még nem régóta működik, ezért ott kisebb számban vannak jelen roma tanulók. Lehetőségem volt külön teremben nyugodt körülmények között lefolytatni az interjúkat.

4.2. Kutatási minta, alanyok bemutatása

A hipotézisek beigazolásához 5 középiskolai tanárt és 7 tanítót kérdeztem meg arról, hogyan látja az integrációt az iskolánkban. A megkérdezett pedagógusok, fejlesztők és hitoktató nagy szakmai háttérrel rendelkeznek.

1. **K.A.** - Közgazdász, tanári végzettséggel rendelkezik, iskolánkban szakmai tárgyakat oktat, valamint az iskolai szakmai munkaközösséget vezeti. Jelenleg a 10.b osztályfőnöke.

2015 óta tanár, korábbi tapasztalatokat református gimnáziumban szerzett. Az az intézmény közel 900 fős diáksággal rendelkezett. Mivel befogadó intézmény volt megjelent az integráció. Nógrád megyéből jobb képességű tanulókat fogadtak be. Közel 35-40% volt roma tanuló. Jelenleg iskolánkban legfőbb probléma a szülői támogatás. Általuk meghatározott életkor, amíg tankötelesek, addig járnak iskolába utána lemorzsolódnak. Kb. 5% marad a rendszerben.

2. **K.T.** - Vendéglátói üzemgazdász jelenleg a 11. b osztályfőnöke, szakmai tantárgyakat tanít

2013 óta tanít előtte a nyílt vendéglátásban dolgozott, mint pincér majd üzletvezető végül vendéglátói üzemgazdász. Így több területen is találkozott romák integrálásával. Jelenleg több iskolában is óraadó így nagy rálátása van több

intézmény integrálására. Kiemelte hátrányként a családi háttérrel, tudás hiányát, valamint a saját kultúra magasba emelését.

3. **B.Z.** - magyar töri szakos tanár jelenleg a 9.D osztályfőnöke

1998 óta pedagógus. Négy korábbi intézményben dolgozott és szerzett tapasztalatot integrálással kapcsolatban. Korábban csak állami iskolában dolgozott, tudatos integrációval, programokkal, ami a roma tanulók beillesztését szolgálja nem találkozott.

4. **L.G.** - magyar nyelv és irodalom tanár, kommunikáció és szakmai tantárgyak, szakmai vezető

1999 óta tanít. Korábban pár évet dolgozott más intézményben, de az iskola megalakulása óta főállásban itt tevékenykedik. Így kisebb összehasonlítási alappal rendelkezik. Jelenlegi osztályában nagy számban fordul elő roma tanuló. Tapasztalata alapján az utóbbi 10 évben nem történt javulás vagy előremozdulás a roma tanulók tanításában, motiválhatóságában.

5. **Gy. K.**- iskolalelkész, hitoktató, lelkipásztor

2018 óta óraadóként dolgozik jelenleg több iskolában. 2021 szeptember iskola lelkipásztora. Korábban munkavédelmi oktatás során találkozott integrálva roma tanulókkal. (Akár építkezés) A megfelelő kommunikációnak köszönhetően a legtöbb roma tanuló könnyen kezelhető és tisztelik az embert legyen szó oktatásról, munkáról. Gyülekezetben kevés alkalommal volt misszió a roma tanulók számára.

6. **B.É.** - fejlesztő pedagógus, pszichopedagógus, tanár és terapeuta

2015 óta gyógypedagógusként dolgozik jelenleg az iskolában szoros kapcsolatban több osztállyal is. Azoknak a diákoknak segít, akik iskolai pszichológusra szorulnak. Jelenleg több roma tanuló is napi szinten jár be hozzá. Korábban EGYMI-ben szerzett tapasztalatot.

7. **Sz. N. J**- tanító jelenleg a 3.b osztályfőnöke

2007 óta tanító. Korábban is dolgozott integrált intézményben. Azonban ott roma tanulókat csak keveset integráltak. Jelenlegi intézményben több roma tanuló is van az osztályában.

8. **P.K.** - pedagógus jelenleg a 3.a napközis tanítója

1989 pályakezdés. Kezdetben egy pesterzsébeti iskolában dolgozott, hol nagy számban jelentek meg roma tanulók. Ekkoriban a naplóban még jelezve voltak a roma tanulók. Többféle cigány csoporttal is találkozott (kereskedő cigányok, collar cigányok, sokszoknyások hagyományait tartó zenés cigányok)

9. **L.N.K** - pedagógus 2.b napközis tanítója emellett magyar-könyvtár szakos pedagógus, szakvizsgázott gyakorlatvezető mentortanár

1988 óta dolgozik, főiskolai végzettségét 1998-ban szerezte majd 2016-ban az egyetemi végzettséget. Egy rövid ideig roma tanulókat is tanított állami intézményekben, ahol az átlagnál magasabb létszámot alkottak az osztályban.

10. **T.H. A.** - gyógypedagógus 9.G osztályfőnöke

1988 kezdte az oktatást. Gyógypedagógusként kezdett dolgozni egy kis létszámú osztályba. Minden korábbi helyen 1-2 roma tanuló megjelent. Régebben a szocializmusban könnyebb volt a roma tanulók nevelése. Szülőkre nagyobb volt a nyomás a politika által is. Egy ideje iskolánkban a speciális nevelési igényű gyerekek osztályfőnöke.

11. **F.B.** - tanító 1.b osztályfőnöke

2000-ben kezdte tanítói egy fővárosi iskolában, rögtön diplomaszerzés után. Ebben az iskolában akkor még kevés volt a roma gyerekek száma, de az ott töltött 13 év alatt 99%-os lett az arányuk. Majd egy másik állami intézményben tanítottam 6 évig, ott osztályonként max. 3-4 roma gyermek tanult. Jelenleg a roma gyerekek száma elenyésző az osztályában.

12. Sz.P.N. - tanító 2.a osztályfőnöke

2001-ben szerezte meg a diplomát a KETIF-en tanító-magyar műveltség területen. Már képzés nélküli napközis nevelőként találkozott roma gyerekekkel a napközis csoportjában a kilencvenes években. Több intézményben járt, találkozott integrálással. Egy vezérmotívuma van szerinte, a teljes elfogadás és az őszinte szeretet. Ahogy ezt megérezték a gyerekek, látják a szülők, kivívható a tisztelet.

4.3. Kutatási módszer bemutatása

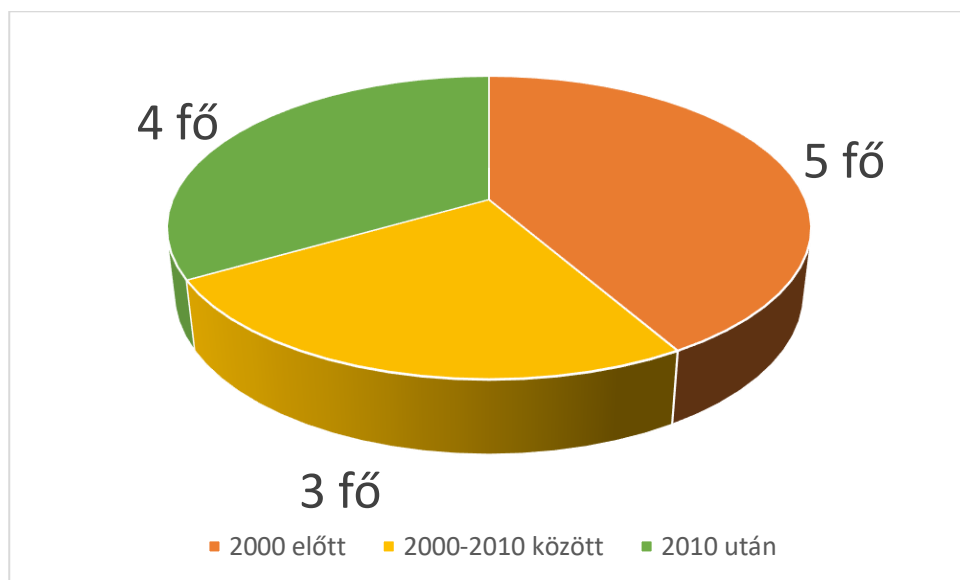
Dolgozatomban hipotéziseim felállítása után az interjú módszere a legalkalmasabb a téma feltárásához. A tapasztalatok, vélemények kifejtése személyesen, nyugodt környezetben történt.

5. Kutatási eredmények

Az interjúm első részében az integrálással kapcsolatos tapasztalataikat, gondolataikat, véleményüket kérdeztem. Az első három kérdés első hipotézisem beigazolására épült, **miszerint a roma tanulók integrálása eredményesebb lehet egy alapítványi fenntartású intézményben, mint egy állam által fenntartott iskolában.**

Interjúm első kérdésében megkértem a pedagógusokat mutatkozzanak be pár gondolatban, valamint mutassák be korábbi tapasztalataik során találkoztak-e más iskolákban integrációval. Milyen tapasztalatokat szereztek. B.Z. iskolánkról a következő gondolatot fogalmazta meg az integrációval kapcsolatban: *„Integráló intézmény, ahova felvesszük és nem nézzük a bőrszínt, nem rekesszük ki és egy olyan légkört teremtünk, ahol ők úgy érezhetik, hogy nem hátrány a származásuk.”*

A megkérdezett 12 pedagógusból korábbi életútjuk során mindegyikük találkozott integrációval. Az integráció mértéke volt eltérő. (Bővebben kutatási minta bemutatása) A megkérdezett tanárok közül 4 férfi és 8 nő adott választ. A válaszadó pedagógusok nagy része több, mint 10 éve van a pályán. A diagram megmutatja mióta vannak jelen a pályán.

5.1 ábra: Pályakezdés
Forrás: Saját szerkesztés

Második kérdésem, hogy milyen korábbi tapasztalataik voltak integrációval kapcsolatban állami, egyházi iskolákban. Hogyan működött, miként volt jelen. Itt a válaszok nagyobb részben voltak eltérőek.

Sz.N.J olyan egyházi iskolában dolgozott, hol korábbi szűrések során kevesebb roma tanuló jelentkezett. Évfolyamonként 2-3 gyerek. Ők jól beilleszkedtek és elfogadták az intézmény elveit. Ellenben F.B, F.N és P.K olyan intézményekben dolgozott, ahol nagyobb számban jelentek meg a roma tanulók. Az iskolák 30-40% -át tették ki. De elmondták, hogy ezekben az iskolákban az integráció már, már szegregációként volt jelen.

Harmadik kérdésben arra kértem a tanárokat, hogy mondják el, iskolánkban jelen van-e az integráció, és ez megjelenik-e a roma tanulók eredményeiben, ha igen hogyan befolyásolja. Abban mindenki egyetértett, hogy iskolánk befogadó intézmény így az integráció jelen van. Mivel a tanárok elfogadják a roma tanulókat és legjobb tudásuk szerint próbálják őket fejleszteni ez megjelenik az iskolába járó roma tanulók eredményein. Korábbi tapasztalataik szerint nem volt ilyen „nagy” arányú az iskolát elvégző roma tanulók. Eredményesség nem csak a tanulmányok terén látszódott, hanem más területeket is érintett, mint például a higiénia, társas viselkedés.

K.A elmondása alapján a roma tanulók viselkedése: *„Többnyire illedelmesek, minimális magatartás problémák jelentkeznek, nyilván vannak kirívó esetek, de nem jellemző. Kollégákkal ebben az intézményben nagyon szépen tudjuk szakmailag kezelni, és az órákon szépen részt vesznek.”* Ez nagyban kihat az eredményeire és a pedagógusok sikeres integrációját mutatja, hogy a tanulók valóban részt vesznek az órákon.

SZ.P.N. így fogalmazta meg, mikét befolyásolhatja az integráció a roma tanulók eredményeit: *„Nekem voltak olyan gyerekek, akik amint megtapasztalták, megérezték az őszinte elfogadást, bukásról, közepes, majd 4-es tanulókká váltak. Volt olyan kislány, aki azért késett 5-10 percet az órámról, mert haját mosott az iskolai csap alatt folyékony szappannal és megfésülte magát. Tehát nem csak a tanulmányai területen következett be változás, hanem más téren is.”*

F.B is a következőképpen válaszolta az eredményességre. Mivel abban mind a 12 -en egyetértettek, hogy az integráció jelen van az iskolában. *„Szerintem ez pedagógusfüggő. Mivel ők is társadalmunk része, nagyon fontos, hogy beilleszkedjenek közénk. Nemcsak nekik kell elfogadniuk a kultúránkat, hanem nekünk is illik megismerni az övéket és*

tiszteletben tartani azt. Ha a pedagógus egy elfogadó légkört teremt, a roma gyermek jól fogja magát érezni az osztályban, függetlenül attól milyen az öltözködése, tanszerei stb. Ha szeretettel fordulunk feléjük, és támogatjuk őket, jobb eredményeket érhetünk el, még akkor is, ha otthonról nincs meg a támogatás. Nagyon befolyásolja a tanuló eredményeit az, hogy elfogadják-e őt az osztályban. Fontos, hogy egyenértékű legyen a többiekkel.”

Feltételezésem miszerint a roma tanulók integrálása eredményesebb lehet egy alapítványi fenntartású intézményben, mint egy állam által fenntartott iskolában beigazolódott. Eredményesség nem csak a lemorzsolódásban, eredményekben mutatkozik meg, hanem az emberségben is. Ehhez a pedagógusok hozzáállása szükséges, hogy a megfelelő légkört kitudják alakítani az osztályokban, hogy a gyerekek elfogadóak legyenek egymással.

Ezt követően a negyedik és ötödik kérdéssel arra kerestem a felvetésemre kerestem a választ, miszerint **a családi háttér mellett az iskolának és a pedagógusnak is kiemelt szerepük van a belső értékek, képességek fejlesztésében, ami a tanulók megfelelő integrációjával nagy mértékben segíthető.** A válasz megoszló volt. A középiskolában dolgozó tanárok más módszereket és okot jelöltek meg teljesítménybeli sikertelenségnek, mint az általános iskolában dolgozó pedagógusok. Abban azonban egyetértettek, hogy a szülői ráhatás, a családi háttér és a kultúra hatásai erőteljesebb a roma tanulóknál. Valamint a belső motiváció megléte vagy hiánya is mérvadó az iskolához való hozzáállásukban.

A tanítói oldalról következő vélemények hangzottak el. Nagyon hasonló észrevétel volt F.B-nek, Sz.P.N-nek, L.N.K-nak.

Sz.P.N gondolatai: *„Hatásos módszernek tartom a Komplex Instrukciós Programot, az egyéni felzárkóztatást, korrepetálást. Amint megtapasztalják az első sikerélményt, azonnal szárnyra kapnak. Azt gondolom az elfogadás, törődés, egyéni bánásmód elengedhetetlen.”*

Ehhez kapcsolódik F.B-nek a véleménye: *„Minden kisgyerek motiválható a tanulásra, csak meg kell találni hozzá a megfelelő módszert. Mindenképpen fel kell keltenünk az érdeklődést a tanulás iránt, el kell nekik többször is magyarázni, hogy miért fontos ez nekik az ő kis életükben. Ha otthonról nem kap megfelelő támogatást, mindenképp külön órán is kell velük foglalkozni, pl. korrepetálás. Ha lemaradást tapasztalunk, differenciált*

feladatokkal segíthetjük őket. A tanuláshoz való viszonyuk változó és nagyban befolyásolja az otthoni környezet is.”

Azonban B.Z. ezzel ellenben a következőt fogalmazta meg: „

Többféle pedagógiai módszert lehet alkalmazni kisebb diákok esetében. Ilyenek lehetnek:

P. K. a következőket alkalmazza szívesen: mozgás, zene, kreativitás

Sz.N.J szerit több gyakorlás, kisebb létszámú korrepetálás a saját szintjükön: *„Sokszor előfordul, hogy egy adott évfolyamra járó gyerkőc értelmi képessége nem éri el az adott osztályt és kisebb évfolyam feladataival kell differenciáltan foglalkozni vele.”*

T.H.A. szerint az alábbi módszerek a legalkalmasabbak a roma tanulók felzárkóztatására: kooperatív technikával játékos feladatok, dráma, szabad tanulás.

Közéiskolai oldalról vizsgálva a pedagógia módszerek másként jelennek meg. K.A és K.T, L.G és T.H.A egyhangúan azt mondta, hogy a roma tanulók tanuláshoz való viszonya nagyban összefügg a belső motivációval. Ez egyben a teljesítménybeli sikertelenségük fő kiváltója is.

L.G elmondása alapján: *„Sikertelenségük oka, hogy az autentikus oláh cigányoknál a 16 életévét betöltött lány tanulók nem járnak be többet az iskolába. Lányoknak otthon van a helye, nem engedik őket dolgozni és iskolába sem, minél előbb férjhez adják őket és gyereket szülnék. Ez sokszor rányomja a bélyeget a jobb képességű tanulókra is. „*

Ezzel szemben B.Z elmondása alapján a sikertelenségük oka, hogy a társadalom elítéli őket ezáltal, ők maguk sem gondolják, hogy képesek lennének többre. Nagy a társadalmi kirekesztés, és nem is próbálnak meg beilleszkedni. Ezért hamar elhagyják az iskolát a kötelező 16 éves kor után.

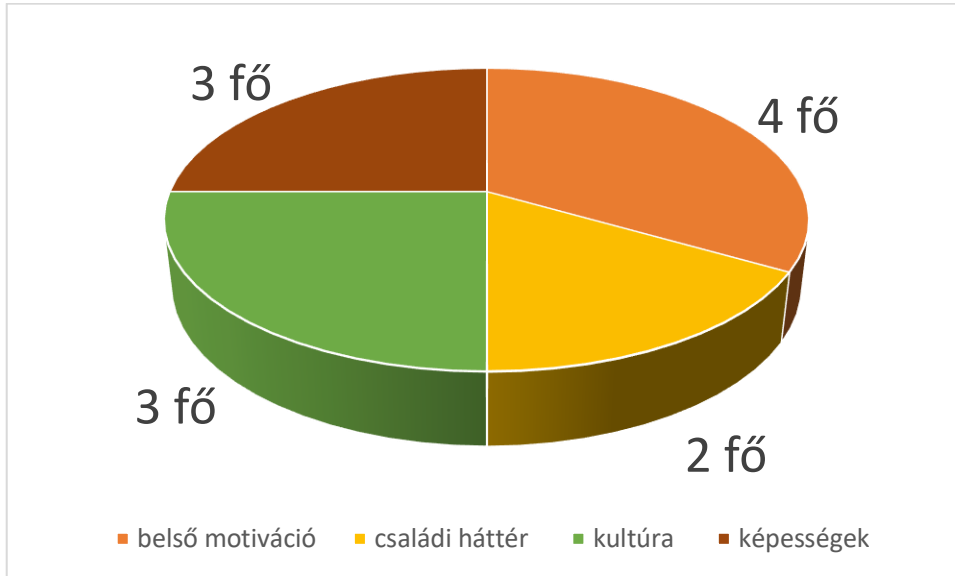
K.A kiemelte a képességbeli hiányosságokat is:

„Tanulási nehézségeiket, amelyek a későbbi kimaradásokhoz is vezethetnek a magas szintű analfabetizmusuk okozza. Nagyon sokan úgy jönnek ide, hogy írni, olvasni nem tudnak. Fejlesztő órák jelentős része tartalmában azzal megy el, hogy ezeket a lemaradásokat próbálják felhozni.”

B.É és L.G és Gy.K. kiemelik még, hogy otthoni feladatot, házi feladatot nem tudnak feladni mert biztosan nem végzik el. Képességük sokszor megreked egy szinten onnan nem fejlődnek tovább. Az iskola a Pedagógiai programjában is előírja a kiscsoportos

fejlesztéseket és külön foglalkozásokat, de sokszor ez sem elegendő a megfelelő szintek eléréséhez.

Kiemelték a következő fő okokat a sikertelenségre:

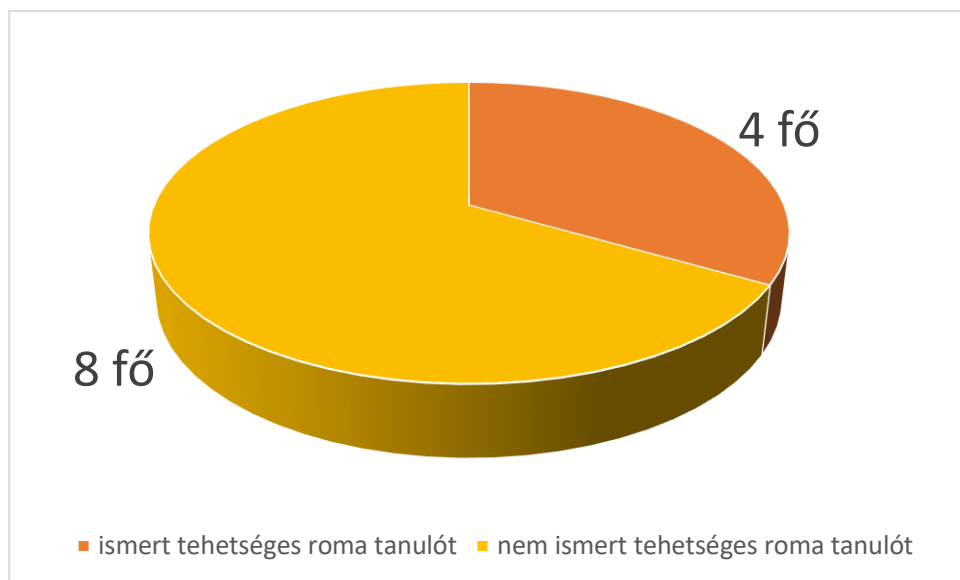
5.2. ábra: Roma tanulók sikertelenségének fő okai
Forrás: Saját szerkesztés

Összegezve az a következtetés vonható le, hogy igen nagy szerepe van az iskolában dolgozó pedagógusoknak. Fontos, hogy milyen eszközök alkalmazásával próbálják a tanulókat bevonni az oktatásban. Hogyan segítik őket meg, miközben motiválják a roma tanulókat arra, hogy érdemes az iskolai tanulmányaikat folytatni. Az a feltevés beigazolódott, miszerint **a családi háttér mellett az iskolának és a pedagógusnak is kiemelt szerepük van a belső értékek, képességek fejlesztésében, ami a tanulók megfelelő integrációjával nagy mértékben segíthető.** Habár sok esetben a családi és kulturális háttér a roma tanulók esetében elsődleges, de kitartó munkával, odafigyeléssel elmozdítható.

Interjúm utolsó felében arra voltam kíváncsi, hogy a motivációjuk fenntartható-e integrált oktatás mellett, valamint az érdeklődés fenntartása érdekében milyen eszközökkel lehet azt segíteni. Hatodik, hetedik kérdésben erre kerestem a választ. Ezzel arra a feltevésemre kerestem a választ, hogy **a roma tanulók motivációja nagyobb mértékben fenntartható integrált oktatás mellett, mint hagyományos vagy szegregált oktatást alkalmazó iskolákban.**

Az interjúk során többször elhangzott, hogy állami iskolákban nagyobb létszámmal mennek az osztályok és ott nehezen megoldható a differenciált feladatvégzés. Nem jut akkora figyelem a diákokra. Azonban a mi iskolánkban arra is hangsúlyt fektetnek, hogy ne csak a felzárkóztatásra szoruló tanulók, hanem a tehetséges diákok is kellő megsegítést kapjanak. Sajnos a roma tanulók körében ritkább a tehetséges tanuló felkarolása. A korábban már említett motiváció hiánya, kulturális háttér és iskolából való lemorzsolódás, valamint képességbeli hiányosságok miatt.

A tehetséges roma tanulók megosztották a pedagógusokat. Többen azt válaszolták pályafutásuk alatt nem találkoztak tehetséges roma tanulóval (aki be is fejezte volna az iskolát). Ez az adat számomra elkésztető volt. Úgy gondolom minden gyerekben van tehetség, csak nem mindenki találja meg magában. Vagy nincs lehetősége megtalálni. Evvel szorosan összefügg a roma tanulók kirekesztése. Elvesztik a hitet magukban így nem találják meg magukban a tehetségüket, elzárkóznak a lehetőségtől, hogy pedagógusaik felfedezhessék őket.

5.3. ábra: Találkozott tehetséges roma tanulóval pályája során
Forrás: Saját szerkesztés

Iskolai siker történet L.N.K elmondásával: „Egy pozitív példát meg tudok említeni. Egy roma lány kiemelkedő teljesítményt nyújtott iskolai tanulmányai alatt. Sikerült őt a kolléganőmnek Országos Középiskolai Tanulmányi versenyre benevezni. Ott bejutott az első 6 versenyző közé, ez pedig azt jelentett számára, hogy az egyik legjobb budapesti középiskolába nyert felvételt.”

Összefoglalva, amivel mind a 12-en egyetértettek, hogy a roma tanulók alul motiváltak. Nehezen motiválhatóak, amivel meg lehet őket nyerni Sz. P. N foglalja össze: *„Tanulási lehetőségeik szinte csak az iskolában biztosítottak. Teljes odafigyelést, támogatást igényelnek. Általában elmondható, hogy ha elfogadottnak, szeretettnek érzik magukat, mindenre képesek. Sokkal kisebb dolgokkal már motiválhatóak.”*

Középiskolában a tanároknál az is egyhangúan megfogalmazódott, hogy a diákok, akik belső motiváció által hajtottak, és sikeresen elvégzik az iskolát szakmailag nem helyezkednek el mert nagy a szülői, családi hátráltatás.

Összegezve a válaszadók egyhangúan alátámasztják azt a hipotézisemet, miszerint **a roma tanulók motivációja nagyobb mértékben fenntartható integrált oktatás mellett, mint hagyományos vagy szegregált oktatást alkalmazó iskolákban.** Ezt alátámasztja iskolánk Pedagógiai programja, amely nagy hangsúlyt fektet a roma tanulók integrálására. A körülmények, eszközök és személyi feltétek biztosítására, hogy a lehető legmagasabban szinten segítse a roma tanulók oktatását. Ennek köszönhetően csökken a lemorzsolódás. Bár még így is magas százaléku. Lemorzsolódásmértéke középiskolában magasabb. Ott a roma tanulók 8-10% lemorzsolódik.

6. Következtetések és javaslatok

Kutatásom során kitűzött cél volt, hogy feltárom a roma tanulók integrálásának lehetőségeit alapítványi iskolában, valamint motiváltságuk fenntartható, ha olyan intézménybe járnak, hol integrált oktatás folyik. Emellett a szülők, család szerepe mellett a pedagógus szerepe is kiemelkedő. Az alábbi hipotéziseket fogalmaztam meg:

H1: Feltételezem, hogy a roma tanulók integrálása eredményesebb lehet egy alapítványi fenntartású intézményben, mint egy állam által fenntartott iskolában.

Ezt az állítást sikerült bizonyítanom az interjúk során elmondott korábbi tapasztalatok megismerésével, tehát a hipotézis **beigazolódott**. A megkérdezett pedagógusok nagy része korábbi iskolában nem tapasztalt vagy kis mértékben integrációt. Tudatosan tervezett integrációval nem is találkoztak. Egy-két egyházi és állami iskolában megjelent, de roma tanulókra kis mértékben vonatkozott. Iskolánknak egyik kiemelt célja a rom tanulók integrálása.

H2: Feltételezem, hogy a családi háttér mellett az iskolának és a pedagógusoknak kiemelt szerepük van a belső értékek, képességek fejlesztésében, ami a tanulók megfelelő integrációjával nagy mértékben segíthető.

Azt a feltételezésem sikerült alátámasztanom, miszerint a pedagógusnak kiemelt szerepe van. Interjúim során az elhangzott tapasztalatok alapján a roma gyerekeknél el lehet érni a motivációt az iskola járás iránt. Kiemelték hátrányként a családkörülményeket, amik sokszor a mélyszegénységet jelentik. Így hamar kerülnek családfenntartó szerepbe. Így a törvény által meghatározott ideig járnak csak iskolába. Ezt a példát igazolta Szabina is. Mégis, ha a pedagógus kitart elvei mellett, segíti és motiválja a roma tanulókat, az iskolát sikeresen elvégzik, szakmát szereznek és nagyobb eséllyel indulnak a munka világába. Tehát a hipotézis **beigazolódott**.

H3: Feltételezem, hogy a roma tanulók motivációja nagyobb mértékben fenntartható integrált oktatás mellett, mint hagyományos vagy szegregált oktatást alkalmazó iskolákban.

Hipotézisem, miszerint motivációjuk fenntartható megfelelő integrálás mellett, az esettanulmányban bemutatott diák, **beigazolódott** az interjúkra kapott válaszok alapján, valamint Szabina esete kapcsán. Fontos számukra a kellő odafigyelés, támogatás, kultúrájuk elfogadása. Nyitottan, empátiával megnyílnak és kialakul bennük is a belső

motiváció a tanulásra. Sok esetben, ha ki is alakul a motiváció megszerzett tudásuk, képességeik korosztályukhoz képest le van maradva. Iskolánkban is megfigyelhető az a tendencia, amely azt mutatja roma tanulók körében, hogy az általános iskolából kikerülő és szakiskolai szakképzésre jelentkező 14-16 éves gyermekek legalább 50 %-a nem képes értő módon olvasni, korosztályának megfelelő módon szöveget alkotni, nem képes alapvető számítási feladatok megoldására. Ez azonban nagy belső motiváció hiányhoz vezet. Többen is kiemelték, hogy már középiskolába úgy mennek a tanulók, hogy analfabetizmussal küzdenek.

Ennek kiküszöbölésére érdemes lenne olyan változtatásokat bevezetni az oktatásban, mely figyelembe veszi a roma tanulók kulturális másságát, valamint meggyőzően lép fel a szülői háttérrel szemben. **Úgy gondolom javítani úgy lehet az eltéréseken, hogy nyitottan és emberségesen állunk a roma családok felé.** Megpróbáljuk megérteni és segíteni őket a lehető legtöbb eszközzel.

Ilyen lehetőség lehet a szülők bevonása különböző iskolai programokba. (pl.: Zenei alapok, hagyományok bemutatása. Roma családokra jellemző a zeneiség.) Úgy gondolom, ha a pedagógus kommunikációja megfelelő a romák is nyitottabbá válnak.

Elgondolkodtató az is, hogy **érdemes lenne növelni a tankötelezettségi kort,** mivel a roma tanulókra az is jellemző, hogy amint elérik a 16 éves kort elhagyják az iskolát. Elmennek dolgozni, szülni és házasságot kötnek. Több tehetséges tanuló is kiesett ez miatt az iskolából.

Emellett fontosnak tartanám a képességei fejlesztését. Mivel sok roma tanuló úgy végzi el az általános iskolát, hogy nem sajátítja el az alapvető képességeket, készségeket. **Nagyobb hangsúlyt kell fektetni a kiscsoportos korrepetálásra, differenciált feladatvégzésre.** Az általuk preferált dolgok előtérbe helyezése, és bevonása az oktatásba. Kezdetben, mint minden kisgyereket, a játékos feladatokkal lehet őket motiválni. Később éreznie kell, hogy fontos számunkra és bármivel fordulhat hozzánk.

A személyes kötődés kulcsfontosságú. **Az otthon tanulás körülményeinek megteremtése igaz nem iskolai feladat, de a szülők meggyőzése,** hogy a gyereknek szükségük van a napközis foglalkozásra, külön programokban való részvételre.

A tehetséggondozást ugyanúgy kell biztosítani számukra, mint az összes többi tanulónak. Ha valaki valamiben ügyes, segíteni, támogatni kell őt, versenyekre nevezni.

7. Összefoglalás

Kutatásom során vizsgáltam a romák oktatáshoz való viszonyát, az integráció lehetőségét alapítványi iskolában. Bemutattam jelenlegi iskolámat, Dr. Somogyi Imre Baptista, Szakképző, Iskola, Technikum, Általános Iskola, Szakiskola és Gimnáziumot, amely integráló, befogadó intézmény. Sok roma tanulót foglalkoztat, kiknek nagy része továbbra is lemorzsolódik mire elvégezhetné az iskolát. Ennek oka, hogy a romák hazánkban nagy részben mélyszegénységben élnek. Valamint a családi háttér erős befolyása.

Feladataink közül elsődleges az oktatás minden szintjén törekedni kell a hagyományaik, eltérő szocializációjuk miatti tanulási hátrányaik, iskolai kudarcuk csökkentésére. Már az általános iskolában erősíteni kell a tanulási motivációt, és ösztönözni a fiataljainkat a továbbtanulásra. Ezért iskolánk alapvető célja, hogy a hátrányos helyzetű, köztük roma tanulók integrált oktatással szakmához vagy értettségi végzettséghez jussanak, amivel eltudnak helyezkedni a munka világában.

Jelen kutatásom megerősítette azon hipotézisem, miszerint a roma tanulók integrálása eredményesebb lehet egy alapítványi fenntartású intézményben, mint egy állam által fenntartott iskolában. Nagyobb hangsúlyt kapnak a felzárkóztatásra és motivációjuk megtalálására. Ez a pedagógusok nyitottságának, elfogadásának köszönhető. Szakmailag és emberileg megtesznek mindent, hogy az integrálás sikeres legyen. Mindez azonban nem valósulhat meg a szülők és az oktatási intézmények együttműködése nélkül. El kell érni, hogy a szülők érdekelték legyenek gyermekük iskoláztatásában. Ehhez szorosan kapcsolódik második feltevés, miszerint a családi háttér mellett az iskolának és a pedagógusoknak kiemelt szerepük van a belső értékek, képességek fejlesztésében, ami a tanulók megfelelő integrációjával nagy mértékben segíthető. Ezt a felvetést kutatásom megerősíti. A család szerepét, a családi hátteret, kulturális eltéréseket emelték ki a válaszadók, mint fő problémát.

Jelen tanulmányom eredménye cáfolja azt a köztudatban kialakult képet az alapítványi iskolákról, miszerint nem integrálnak be hátrányos helyzetű tanulókat, vagy csak kis számban. A kutatásomba bemutattam, hogy sikeresebb az integráció, mint néhány állami, egyházi iskolában. Több tanuló is sikeresen elvégzi az iskolát. Azonban a roma tanulók körében továbbra is nagy a lemorzsolódás. Az a felvetésem beigazolódott,

miszerint a roma tanulók motivációja nagyobb mértékben fenntartható integrált oktatás mellett, mint hagyományos vagy szegregált oktatást alkalmazó iskolákban.

Úgy gondolom, a kutatás eredménye tanulságul szolgálnak pedagógusoknak, tanároknak, hogy megfelelő hozzáállással, megsegítéssel azok a roma tanulók is motiválhatók, akik nem rendelkeznek segítő háttérrel. Kellő odafigyeléssel, az ő kultúrájuk bevonásával, elfogadásával kivívható a tiszteletük, mely abban segít, hogy az iskolában maradjanak, csökkenjen a lemorzsolódás. Ennek elérése érdekében fontos, hogy elfogadjuk a másikat, megértsük a problémáit, valamint a gondokat empatikusan tudjuk kezelni. Ehhez kulcs a megfelelő integráció.

8. Irodalomjegyzék

8.1. Jogszabályok

Magyarország alaptörvénye (Elérhető: www.njt.hu)

2011. évi CXC. törvény a nemzeti köznevelésről ((Elérhető: www.njt.hu))

- Köznevelési törvény, 45. §. (3)
- Köznevelési törvény, 7. §. (1), 11-17. §)
- Köznevelési törvény, 11-13/A. §
- Köznevelési törvény 33. §

2019. évi LXXX. törvény a nemzeti köznevelésről ((Elérhető: www.njt.hu))

- Szakképzési törvény, 84. §

8.2. Iskolai Dokumentumok

Dr. Somogyi Imre Baptista, Szakképző, Iskola, Technikum, Általános Iskola, Szakiskola és Gimnázium: **Minőségirányítási rendszere 2022**

Elérhető: <https://sibi.hu/intezmenyi-dokumentumok/> letöltés ideje: 2023.04.02.

Dr. Somogyi Imre Baptista, Szakképző, Iskola, Technikum, Általános Iskola, Szakiskola és Gimnázium: **Szervezeti és működési szabályzata 2022**

Elérhető: <https://sibi.hu/intezmenyi-dokumentumok/> letöltés ideje: 2023.04.02.

Dr. Somogyi Imre Baptista, Szakképző, Iskola, Technikum, Általános Iskola, Szakiskola és Gimnázium: **Szakmai programja 2022**

Elérhető: <https://sibi.hu/intezmenyi-dokumentumok/> letöltés ideje: 2023.04.02.

8.3. Felhasznált irodalom

Csapó B., Fejes J. B., Kinyó L. & Tóth, E. (2019). Educational Achievement in Social and International Contexts. In Kolosi, T. & Tóth, I. Gy. (szerk.), Social Riport 2019. Budapest: Tárki. 217–236.

Csányi Y. (1993): Integrált fejlesztés a kutatás szintjén. In: Csányi Yvonne (szerk): Együttnevelés – Speciális igényű tanulók az iskolában. Az integrált fejlesztés lehetőségei. 22–28. Altern füzetek. 5. Iskolafejlesztési Alapítvány OKI Iskolafejlesztési Központ, Budapest

Ercse K. (2018): Az állam által ösztönzött, egyház-asszisztált szegregáció mechanizmusa. In: Fejes József Balázs és Szűcs Norbert (szerk.): Én vétkem. Helyzetkép az oktatási szegregációról. Motiváció Oktatási Egyesület, Szeged. 177–199.

Ericson, D. P. (1997): Az oktatási rendszer általános elméletének a lehetősége. In: Halász G. – Lannert J. (szerk.): Oktatási rendszerek elmélete. Szöveggyűjtemény. Okker Kiadó, Budapest, 67–91.

Forray R. K. – Hegedűs T. A. (2001): Az oktatás integráció ügye a 2010-es évek végén

Fejes J. B. és Szűcs N. (2018): Roma tanulók motivációját befolyásoló tényezők Iskolakultúra 2005/11, 3-13 p.

Gábor A. – Tátrai A. – B. Kis A. – Szivós P. (2016): Anyagi depriváció Magyarországon, 2009–2015

Elérhető: <http://old.tarki.hu/hu/publications/SR/2016/07gabos.pdf> (letöltés ideje: 2023. december 20.)

Havas G. - Zolnay J. (2011): Sziszifusz számvetése Az integrációs oktatáspolitiká Beszélő XVI. évf. 6. sz. 2011. 06. 24-49. p.

Liskó I. (2005): A roma tanulók középiskolai továbbtanulása Felsőoktatási Kutatóintézet, Kutatás Közben 268., Budapest, 2005

Liskó I. (2001): A cigány tanulók és a pedagógusok

In: Andor Mihály (szerk.): Romák és oktatás, Iskolakultúra-könyvek, Pécs, 2001 31-46.

Tóth P. (2006): A magyarországi cigányság története a feudalizmus korában

Trendl F. (2019): Végzettségi és lemorzsolódási adatok a Wlisslocki Henrik Szakkollégiumban 2013 és 2018 között. In: Szemenyei M. & Schäffer J. (eds) Sikerek és kihívások. A pécsi roma szakkollégiumi program összegzése. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Neveléstudományi Intézet Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Wlisslocki Henrik Szakkollégium.

Varga A. (2012): A cigányságot érintő hazai oktatáspolitikai változások. Előadás. Mandulavirágzás Tudományos Napok, Pécs.

8.4. Internetes forrás

Budapest Főváros XX. Kerületének Önkormányzata Helyi esélyegyenlőségi Program 2019-2023, Türr István Képző és Kutató Intézet, Budapest, 2019

A népesség ötéves korcsoportok és nemek szerint – adattábla

Elérhető: http://www.ksh.hu/nepszamlalas/tablak_demografia (letöltés ideje: 2023.04.26.)

Fejes J. B. – Szűcs N. (2017): Hol tart ma az oktatási integráció ügye?

Elérhető: http://publicatio.bibl.u-szeged.hu/19203/1/3_upsz_102-118_102.pdf (utolsó letöltés: 2023.01.22.)

Halász G. (2001): Az oktatási rendszer

Elérhető: <http://halaszg.elte.hu/download/Oktatasi%20rendszer%20-%20HTML.htm> (utolsó letöltés: 2023.01.21)

Halász I. (2007): Nemzeti és Etnikai Kisebbségek, Tények Magyarországról, Külügyminisztérium, 2000. 3. sz.

Elérhető: <https://epa.oszk.hu/00400/00462/00035/cikk45e5.html> (utolsó letöltés: 2023.04.26.)

Kende Á. (2008): A roma gyerekek oktatási integrációja alulnézetből

Elérhető: https://epa.oszk.hu/01300/01326/00097/MV_2008_03_04.htm (utolsó letöltés: 2023.02.19.)

Kemény I. – Janky B. (2003): A cigány nemzetiségi adatokról

Elérhető: <http://epa.oszk.hu/00400/00462/00018/pdf/05.pdf> (utolsó letöltés: 2023.04.02.)

Szakképzés 4.0, A szakképzés és felnőttképzés megújításának középtávú szakmapolitikai stratégiája, Innovációs és Technológiai Minisztérium, 2019

Elérhető: https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=1024:szakkepzes-40-strategia&catid=10:hirek&Itemid=166(letöltés ideje: 2023. 01.21.)

9. Melléklet

1. számú melléklet

Interjú- kérdések

1. Kérem, mutatkozzon be pár szóban, és foglalja össze, életútja során milyen tapasztalatokat szerzett roma tanulók integrálásával kapcsolatban.
2. Korábban állami iskolában mit tapasztalt, hogyan működött az integráció?
3. Mit tapasztal, jelen van-e az iskolában az integráció? Milyen hatással van a roma tanulók eredményeire, befolyásolja-e azt és hogyan?
4. Milyen pedagógiai módszerek alkalmazásával próbálják meg segíteni a roma tanulókat a felzárkóztatásban, az oktatásban, valamint hogyan viszonyulnak a roma gyerekek a tanuláshoz?
5. Milyen okai vannak a roma tanulók teljesítménybeli sikertelenségének?
6. A kiemelkedő/ tehetséges roma tanulók milyen segítséget kapnak, hogyan támogatják őket az iskola pedagógusai, tanárai?
7. Milyenek a roma tanulók tanulási szokásaik, motivációja a tanulás iránt? Hogyan, milyen eszközökkel lehet sikeresen fenntartani az érdeklődésüket?
8. Milyen arányban fejezik be az iskolát?

10. Függelék

1. számú függelék

ZÁRÓDOLGOZAT / SZAKDOLGOZAT / DIPLOMADOLGOZAT*

TÉMAVÁLASZTÁSI LAP

Hallgató tölti ki!		
Hallgató neve: Varga Fanni	Neptun kódja: MM95D3	
Szak: Emberi erőforrás tanácsadó		
Képzési hely*:	<u>Budai Campus</u> / Georgikon Campus (Keszthely) / Kaposvári Campus / Károly Róbert Campus (Gyöngyös) / Szent István Campus (Gödöllő) / Szarvasi Képzési Hely	
Képzési szint*:	FOSZK/BA/BSc / <u>MA</u> /MSc/SZTK	
Évfolyam: 1		
Tagozat*:	Nappali / <u>Levelező</u> / Távoktatás	
Szakirány(ok) / Specializáció(k)*:	tanácsadás a szervezetben	
Hallgató e-mail címe:	fanni.varga36@gmail.com	
A témát kiadó Intézet / Tanszék neve: VFGI Humántudományi és Szakképzési Tanszék		
Belső konzulens neve és beosztása: Dr. Kolta Dóra, egyetemi docens		
Külső konzulens neve, beosztása és munkahelye: -		
Diploma- , Szak- vagy Záródolgozat témája:		
Integráció és szegregáció a magyar oktatás területén		
Kelt: 2022. 02. 21.		
		
_____	_____	_____
Belső konzulens	Külső konzulens	Hallgató

Intézetigazgató / Tanszékvezető/ Szakfelelős tölti ki! – aláírást követően a témaválasztási lap elektronikusan megküldendő a tanulmányi ügyintézőnek és a befogadó intézet adminisztrációjának.		
Témaválasztással egyetértek/nem értek egyet*		
Kelt: _____ év _____ hó _____ nap		

	Szakfelelős/Szakkoordinátor	
A dolgozat témát befogadom/nem fogadom be*		
Kelt: _____ év _____ hó _____ nap		

	Intézetigazgató/Tanszékvezető**	

*Kérjük a megfelelőt aláhúzni!

2. számú függelék

SZAKDOLGOZAT TARTALMI KIVONATA

Roma tanulók integrációja a Dr. Somogyi Imre Baptista Szakképző Iskola, Technikum, Általános Iskola, Szakiskola és Gimnáziumban

Készítette: **Varga Fanni**

Emberi erőforrások szak, alapképzés, levelező tagozat

Magyar- Agrár- és Élettudományi Egyetem

Belső témavezető: Dr. Kolta Dóra, egyetemi docens

Magyarországon a mai modern oktatás a XX. században indult. Az egyik fő oktatásszervezési szempontja az integráció. Kiemelten fontos a romák együttnevelése, mivel a mai napig elmondható, hogy a romák nagy része aluliskolázott. Az integrált környezetnek köszönhetően a gyerekek megtapasztalhatják a szociális integrációt, ami a későbbiekben a társadalomba való beilleszkedés szempontjából hasznos.

Helyzetük javításának kulcsa az oktatásban az integráció, amely segít az iskolázottsági szintjük emelésében, szakmai vagy érettségi végzettség megszerzésében. Ez nagyobb mértékben elősegítheti a munkaerőpiacon való elhelyezkedésüket.

Az oktatás minden szintjén törekedni kell a roma tanulók iskolai kudarcainak csökkentésére, felzárkóztatására, valamint hagyományainak, szokásainak, eltérő szocializációjuk miatti tanulási hátrányaik leküzdésére. Ehhez szükség van a szülők és az intézmények együttműködésére.

Megvizsgáltam a romák oktatáshoz való viszonyát, az integráció lehetőségét egy alapítványi iskolában. Sok roma tanulót foglalkoztat, akiknek nagy része továbbra is lemorzsolódik mire elvégezhetné az iskolát. Már az általános iskolában erősíteni kell a tanulási motivációt, és ösztönözni a fiataljainkat a továbbtanulásra.

Jelen kutatásom megerősítette, hogy egy olyan alapítványi iskolában, ahol nagyobb hangsúlyt kapnak a felzárkóztatásra és motivációjuk megtalálására, szívesebben

járnak be, folytatják a tanulást. Ez a pedagógusok nyitottságának, elfogadásának köszönhető. Szakmailag és emberileg megtesznek mindent, hogy az integrálás sikeres legyen. A családi háttér mellett az iskolának és a pedagógusoknak kiemelt szerepük van a belső értékek, képességek fejlesztésében, ami a tanulók megfelelő integrációjával nagy mértékben segíthető. A családban betöltött szerep, a családi háttér és a hagyományok nagyban befolyásolják az iskolához való hozzáállásukat.

Kutatásom eredménye tanulságul szolgál pedagógusoknak, tanároknak, hogy megfelelő hozzáállással, megsegítéssel, azok a roma tanulók is motiválhatók, akik nem rendelkeznek segítő háttérrel. Kellő odafigyeléssel, az ő kultúrájuk bevonásával, elfogadásával, kivívható a tiszteletük, mely abban segít, hogy az iskolában maradjanak és csökkenjen a lemorzsolódás. Ennek elérése érdekében fontos, hogy elfogadjuk a másikat, megértsük a problémáit, valamint a gondokat empatikusan tudjuk kezelni. Ehhez kulcs a megfelelő integráció.

3. számú függelék

NYILATKOZAT

Diplomadolgozat nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: **Varga Fanni**

A Hallgató Neptun kódja: MM95D3

A dolgozat címe: Roma tanulók integrációja a Dr. Somogyi Imre Baptista Szakképző Iskola, Technikum, Általános Iskola, Szakiskola és Gimnáziumban

A megjelenés éve: 2023

A konzulens tanszék neve: Dr. Kolta Dóra VFGI Humántudományi és Szakképzési Tanszék

Kijelentem, hogy az általam benyújtott diplomadolgozat egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, s az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a Záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemitulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe.

Kelt: 2023 év 04. hó 30 nap

Hallgató aláírása

4. számú függelék

**KONZULTÁCIÓS
NYILATKOZAT**

Varga Fanni (név) (hallgató Neptun azonosítója: **MM95D3**) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a diplomadolgozatot áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A diplomadolgozatot a záróvizsgán történő védeésre javaslom / nem javaslom¹.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*²

Kelt: 2023. 04. 26.

Belső konzulens

NYILATKOZAT

Alulírott **Varga Fanni**, a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem, Budai Campus, Emberi erőforrás tanácsadó szak nappali/levelező* tagozat végzős hallgatója nyilatkozom, hogy a dolgozat saját munkám, melynek elkészítése során a felhasznált irodalmat korrekt módon, a jogi és etikai szabályok betartásával kezeltem. Hozzájárulok ahhoz, hogy Záródolgozatom/Szakedolgozatom/Diplomadolgozatom egyoldalas összefoglalója felkerüljön az Egyetem honlapjára és hogy a digitális verzióban (pdf formátumban) leadott dolgozatom elérhető legyen a témát vezető Tanszéken/Intézetben, illetve az Egyetem központi nyilvántartásában, a jogi és etikai szabályok teljes körű betartása mellett.

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem*

Kelt: 2023. 04. 26.

Hallgató

¹ A megfelelő aláhúzendó.

² A megfelelő aláhúzendó.